

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 14 MAART 1951

No. 1765

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.*

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichele.*

INHOUD

Blz:

Herleving van de Tredefina door Mr Dr J. H. F. Bloemers	200
Inflatie en credietpolitiek in de Verenigde Staten	202
De scheepsbouw in 1950 door C. Vermeij	205
Berekening van het pachtpeil in samenhang met het prijspeil der landbouwproducten door Ir S. H. de Jong	207
Een navolgenswaardig vonnis van een Belgisch rechter door Dr C. Schouten	209
London Letter door Henry Hake	210
Aantekeningen:	
Finse problemen door J. E. van Klaveren ..	211
Mr N. G. Pierson-fonds	212
Mededelingen voor economen	212
Geld- en kapitaalmarkt	213
Statistieken:	
Bankstaten	213
Verkeer en vervoer in Nederland	214
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	215
Interim-indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	215

Dezer dagen

„het Geuzenvendel op de thuismarsch”. Bijna heeft de informateur de kern van het vorige kabinet van de asphodelosweide van het schimmenrijk — om een beeld van Homerus te lenen — teruggevoerd naar de oppervlakte van het politieke leven. Maar is hij de Styx overvlekt? Zo menigmaal is reeds een schijnbaar greppeltje tot noodlotsrivier geworden, dat men nog talmt de hand aan de hoed te slaan.

Trouwens „in klaverrijk gras” zullen de nieuwe ministers zich niet bevinden. Waar het van wemelt en spartelt zijn prijsverhogingen en afleveringsregelingen voor suiker, meel en margarine. Wat een charmante lenteklokjes; de vraag is alleen, of zij op tijd geplant zijn.

Planten en plannen wil soms sãmengaan. De Britten hebben het eerst gemerkt, toen zij de olienoot wilden doen gedijen in Oost-Afrika. Thans is de droefheid echter ten top gestegen, doordat het eierenplan in Gambia ernstig is gekneusd. In twee jaar tijds is £ 825.000 besteed voor het verkrijgen van 38.620 eieren en 58.127 pond kippenvlees. Tegen een prijs van £ 8 per ei en per pond heeft men thans ontdekt, dat vergeten was, na te gaan, of de bodem geschikt was voor het voortbrengen van de voedergewassen. Alle materiaal voor één van Swifts stekeligste verhalen is voorhanden.

„Om een vogel aan 't spit te kunnen hangen, moet men hem maar eerst zien te krijgen of te ontvangen” onderwees de Schoolmeester. Het is ook gebleken in Haiti, waar een nobel opvoedingsplan een mislukking is geworden. „In any case” — aldus een rapport, geciteerd in de „New York Herald Tribune” van 9 Maart jl. — „decisions should be based on better advance information”.

Deze berichten vallen samen met de mededeling, dat het gerenommeerde „Point Four”, indien de wens van de adviseurs van President Truman worden gehoord, nieuwe organisatorische en financiële krachten zullen worden ingeblazen. Hoewel het „boer wat zeg je van mijn kippen?” ons verre ligt, lijkt het toch niet alleen een Nederlands belang als ook van Nederlandse zijde energie wordt geprobeerd om hieraan een stuk, door ondervinding bedachtzame, Nederlandse ervaring te doen deelnemen.

Een teleurstellende gewaarwording heeft in de Verenigde Staten een figuur uit de economische leerboekjes; die velen zo fabuleus leek als de basilisk; tot werkelijkheid doen worden, de monopsonist. De Regering zal optreden als enige vrager naar tin en zij heeft bij-voorbaat duidelijk gemaakt, dat zij geen tamme marktpartij wenst te zijn. Het hanengevecht tussen de arbeidersafgevaardigden en de bewindhebbers voor de economische mobilisatie wordt voortgezet; de kreten die naar buiten doordringend klinken iets minder schril.

Boven dit gevoel verheven, troont Zwitserland. Recente berichten tonen een zeer hoge werkgelegenheid en een eveneens gestaag op peil blijvende economische activiteit. „Switzerland, to the uninformed observer, must always seem to be one of those fortunate countries” zei Guedalla reeds. Of in termen van een oud Frans ideaal: ieder zijn „poule au pot”.

Groothandel

IN DIT NUMMER:

De beste krachten onvoldoende
Naar een Duitsland-conferentie
Mogelijkheden op lange termijn
Wereldmarkt-perspectieven
Prijsstijging in Frankrijk
De Egyptische markt
Turkse marktberichten
Problematische maximumprijs voor ruwe
katoen
Nieuwe artikelen
Handelscontacten

Met Exportbijlage Het „Netherlands Trade
Bulletin”

Abonnementprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

BELASTINGCONSULTATIEBUREAU

A. L. F. LEVERINGTON

Medewerkers:

E. J. de Boer, Oud-Inspecteur d. Bel.
D. Sweepe, Oud-Ontvanger der Bel.
Mr. Dr. N. J. Feldmann, Bel. jurist
N. A. Schol, Candidaat-notaris
Amsterdam: 1e Helmersstr. 95, Tel. 85508
Haarlem: Ged. Oude Gracht 11 b, Tel. 15598

**KETTING
FORMULIEREN**

**ADVERTEER
IN DE
E.-S.B.**

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP N.V. BROUWERIJ d' ORANJEBOOM

gevestigd te ROTTERDAM

UITGIFTE

TEGEN DE KOERS VAN 160 %

van

**f 2.385.000.— niet royeerbare certificaten aan toonder
elk groot nominaal f 500.— van gewone aandelen**

ten volle delende in de resultaten over het boekjaar
1950/51 en volgende jaren

De inschrijving op bovengenoemde certificaten wordt opengesteld op

DINSDAG, 20 MAART 1951

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur,

te ROTTERDAM

ten kantore van de Heren

R. MEES & ZONEN

te AMSTERDAM

ten kantore van de Heren

PIERSON & Co.

ten kantore van de Heren

LABOUCHERE & Co. N.V.

te 's-GRAVENHAGE

ten kantore van de Heren

R. MEES & ZONEN

ten kantore van de Heren

HELDING & PIERSON

op de voorwaarden van het prospectus dd. 9 Maart 1951.

Prospectussen, inschrijvingsbiljetten en afschriften van de Voorwaarden van Admi-
nistratie, benevens — tot een beperkt aantal — exemplaren van de statuten, zijn bij
de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

Rotterdam,

9 Maart 1951.

Amsterdam,

R. MEES & ZONEN

PIERSON & Co.

LABOUCHERE & Co. N.V.

KON. NEDERL. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Mr Dr J. H. F. BLOEMERS, Herleving van de Tredefina.

Nederland is uit handelspolitieke motieven en als prijs voor het verwerven van Duitse concessies t.a.v. onze exportmogelijkheden wederom overgegaan tot het verlenen van een crediet in harde deviezen aan Duitsland, waarmee dit land zich van essentiële grondstoffen zal kunnen voorzien, het Tredefinacrediet III. Tot recht begrip der thans getroffen overeenkomst, welke in dit artikel wordt besproken, wordt eerst in grote lijnen de geschiedenis der beide eerste Tredefinacredieten, die ons land heeft gekend, behandeld. Door het jongste Tredefinacrediet is het mogelijk geworden een groter deel onzer agrarische voortbrengselen naar Duitsland te exporteren dan anders het geval zou zijn geweest; voorts wordt door middel van dit crediet de invoer van grondstoffen voor het Duitse achterland over Nederlandse havens opnieuw gestimuleerd, terwijl Nederlandse transitohandelaars de gelegenheid verkrijgen daarbij zekere deviezenwinsten te behalen. Een zwaar offer voor ons land is het echter, dat voor dit crediet een deel van onze deviezenvoorraad moet worden afgestaan voor de financiering van Duitse productie.

Inflatie en credietpolitiek in de Verenigde Staten.

De monetaire en credietpolitiek is in de Verenigde Staten hoe langer hoe meer beïnvloed door de fiscale politiek en de politiek van het beheer van de staatsschuld („debt management policy”). De Federal Reserve Board acht vermindering van inflatie mogelijk door een restrictieve credietpolitiek. De Board wil herstel van de bevoegdheid om de rente te verhogen, ook al zou dit de interestlasten van de Schatkist aanzienlijk verzwaren. O.a. om deze laatste reden is de Schatkist tegen renteverhoging. Een stijging van de rente als een anti-inflatiemaatregel acht de Schatkist ineffectief; daardoor wegen mogelijke voordelen niet op tegen de nadelen. Na aanwijzing van de oorzaak van de controverse tussen de Schatkist en de Board — het dilemma tussen de „debt management policy” en de bestrijding van inflatie — worden de redenen van de Schatkist voor het handhaven van de rente voor staatsobligaties uitvoerig besproken. De alles overheersende kwestie is, of de Board een politiek onafhankelijk van de Schatkist kan voeren. Dit blijkt onder de huidige omstandigheden vrijwel uitgesloten.

C. VERMEY, De scheepsbouw in 1950.

Het afgelopen jaar was voor de scheepsbouw aanmerkelijk gunstiger dan het daaraan voorafgaande; vooral de laatste zes maanden hebben tot de sterk toegenomen bedrijvigheid bijgedragen. Na de ontwikkeling van de scheepsbouw in een aantal landen te hebben nagegaan, constateert schr., dat in het algemeen de positie der werven in de verschillende landen, wat de omvang der orderportefeuille betreft, gunstig is, waarmee niet gezegd is, dat nu ook alle problemen zijn opgelost. Zo doet de huidige situatie verwachten, dat de bouwvoorwaarden nog verder zullen oplopen, terwijl, wat de materiaalvoorziening betreft, met de mogelijkheid van tekorten en in ieder geval met min of meer aanzienlijke vertraging in de levering rekening moet worden gehouden.

Ir S. H. DE JONG, Berekening van het pachtpeil in samenhang met het prijspeil der landbouwproducten.

Een van de moeilijkste opgaven voor de Grondkamers en voor het met haar samenwerkende Ministerie van Landbouw is het aangeven van een praktisch bruikbare basis voor het vaststellen van het pachtpeil. Art. 41 van het Pachtbesluit is bij de vaststelling van het pachtpeil niet goed hanteerbaar. De Minister zal nu — voorontwerp Pachtwet — in overleg met de Grondkamers en de Hoge Grondraad pachtnormen vaststellen. Het vraagstuk tot

het geven van een grondslag aan het pachtpeil behoudt intussen zijn urgentie. Een grondslag kan worden gevonden door het pachtpeil te binden aan het prijspeil der landbouwproducten. Schr. geeft hiervoor een werkwijze aan en berekent de normen per groep van landbouwgebieden.

Dr C. SCHOUTEN, Een navolgenswaardig vonnis van een Belgisch rechter.

Het Belgische „Office des Séquestres” huldigt, evenals in ons land de Stichting Beheer Vijandelijke Octrooien en Merken, de opvatting, dat Duitse merken als vermogensbestanddelen onder beheer staan. De séquester kan echter geen rechtsmacht over merken uitoefenen, wanneer het betreffende bedrijf buiten België is gelegen, daar een merk slechts met het bedrijf kan worden overgedragen (art. 7 van de Belgische Merkenwet van 1879). Een Belgisch rechter heeft nu een vonnis in deze zin gewezen. Zijn argumentering geldt ook voor Nederland.

— SOMMAIRE —

Mr Dr J. H. F. BLOEMERS, La résurrection de la Tredefina.

Les Pays-Bas ont décidé sous l'influence de motifs, qui trouvent leur source dans la politique commerciale, d'accorder à nouveau des crédits en devises fortes à l'Allemagne; le crédit dit „Tredefina III” permettra aux allemands de s'approvisionner en matières premières essentielles. L'auteur expose dans cet article la convention récente après avoir repris l'histoire des deux premiers crédits Tredefina.

L'inflation et les restrictions en matière de crédit aux Etats Unis.

Cet article traite de l'antithèse qui existe aux Etats Unis entre la Trésorerie et le Federal Reserve Board; celle-ci trouve son origine dans le dilemme qui oppose la politique appliquée en matière de la dette publique à celle employée pour combattre l'inflation. La question qui prime est de savoir si le Board peut suivre une politique indépendante vis à vis de la Trésorerie. Cette indépendance paraît exclue eu égard aux circonstances actuelles.

C. Vermeij, La construction navale pendant 1950.

Un aperçu du développement de la construction navale dans un nombre de pays pendant 1950. Eu égard au carnet des commandes, la situation des chantiers est considérée comme étant favorable, dans les différents pays.

Ir S. H. DE JONG, Le calcul du niveau du fermage en corrélation avec le niveau des prix des produits agricoles.

La constitution d'une base pratique et utilisable pour déterminer le niveau du fermage aux Pays-Bas se révèle comme un problème urgent. Une liaison étroite entre le niveau du fermage et le niveau des prix des produits agricoles paraît fournir une base saine. L'auteur calcule les normes par secteur de terre de culture.

Dr C. SCHOUTEN, Un exemple à suivre peut être puisé dans un arrêt rendu par un juge belge.

L'Office des Séquestres préconise la conception que les marques allemandes sont séquestrées dans leur qualité d'un bien. Toutefois le séquestre ne peut exercer aucun pouvoir sur les marques appartenant à une entreprise située hors de la Belgique, étant donné qu'une marque ne peut être transmise qu'avec l'établissement dont elle sert à distinguer les objets de fabrication (art. 7 de la Loi du 1er avril 1879 concernant les marques de fabrique et de commerce). Un juge Belge vient de rendre un arrêt dans ce sens. Ses arguments sont également valables pour les Pays-Bas.

Herleving van de Tredefina

Het is wel algemeen bekend geworden, dat de verlenging van het op 21 November 1950 geëxpireerde Nederlands-Duitse handelsverdrag, waarover in Januari van dit jaar lange en moeizame onderhandelingen werden gevoerd, voor ons land ernstige moeilijkheden heeft opgeleverd, in het bijzonder om de afzet van de noodzakelijk geachte quantiteiten onzer zwakke exportproducten in Duitsland te bewerkstelligen. Op 18 Januari 1951 werd echter een nieuwe overeenkomst bereikt, waarbij beide landen water in hun handelspolitieke wijn deden en voor Nederland een betrekkelijk gunstig resultaat werd verkregen. Niet bekend geworden is evenwel, dat ons land uit handelspolitieke motieven en als prijs voor het verwerven van Duitse concessies ten aanzien van de Nederlandse exportmogelijkheden wederom is overgegaan tot het verlenen van een crediet in harde deviezen aan Duitsland, waarmee dit land zich van essentiële grondstoffen zal kunnen voorzien, het Tredefinacrediet III. Hiermede wordt door Nederland de lijn der zgn. Tredefinacredieten voor het eerst na de oorlog weer doorgetrokken, zij het grotendeels uit handelspolitieke noodzaak. De financiële en deviezenpositie van ons land is toch grondig gewijzigd ten opzichte van de tijd van het ontstaan van het oorspronkelijke Tredefinacrediet. Toen, in 1920, was Nederland een rijk, deviezensterk crediteurland met belangrijke koloniale grondstoffen in zijn hand; thans is ons land evenzeer debiteurstaat als Duitsland met een volslagen, stringente deviezenreglementering en zelf met een onstilbare honger naar grondstoffen, die de benarde deviezenpositie en het verloren gaan van Ned. Oost-Indië niet meer toelaten om te bevredigen. Tot recht begrip der thans getroffen overeenkomst, welke infra besproken zal worden, moge hier eerst in vogelvlucht de geschiedenis der beide eerste Tredefinacredieten, die ons land gekend heeft, worden behandeld.

Op 11 Mei 1920 werd tussen Nederland en Duitsland het Steenkolen- en Credietverdrag gesloten, waarbij ons land aan Duitsland voor de tijd van tien jaren, uiterlijk tot 31 December 1929, een crediet van f 200 mln verleende tegen een rente van 6 pCt. Duitsland verbond zich daartegenover tot de maandelijkse levering van 90.000 ton steenkolen en tot het treffen van een voor Nederland bevredigende regeling over de quaestie der Limburgse steenkolenvelden. Dit crediet werd gesplitst in een levensmiddelencrediet van f 60 mln voor de aankoop van levensmiddelen van Nederlandse en Ned.-Indische oorsprong (rekening A) en een grondstoffencrediet van f 140 mln (rekening B), het zgn. Tredefinacrediet, voor de aankoop van grondstoffen door dat deel der Duitse industrie, dat door de export harer uit deze grondstoffen vervaardigde producten in staat was het crediet in deviezen terug te betalen. De rekening B werd aldus telkenmale gecrediteerd met de buitenlandse opbrengst der Duitse producten, gemaakt met behulp van de onder dit crediet ingekochte grondstoffen. Met dit crediet werd enerzijds een ethisch doel, het geven van medewerking aan het herstel van het door de eerste wereldoorlog getroffen Duitsland, nagestreefd, anderzijds een economisch doel, het belang voor ons land van een economisch welvarend Duitsland. In dit verband werd o.a. bepaald, dat de uit dit crediet gefinancierde Duitse importen zoveel mogelijk over Nederlandse havens dienden te worden geleid; het crediet was revolverend, waardoor voorkomen werd, dat tot te lange credieten werd overgegaan. Het betrof hier een credietverlening door de Nederlandse Staat; de financiering geschiedde door middel van de afgifte van schatkistbiljetten, welke bij De Neder-

landsche Bank werden ondergebracht, waartegenover van Duitse zijde als onderpand f 200 mln Duits schatkistpapier, luidende in guldens, bij De Nederlandsche Bank werd gedeponerd. De rentevoet bedroeg 6 pCt, terwijl voor de administratie van het crediet aan Duitse zijde een soort bank, de „Treuhandverwaltung für das deutsch-niederländische Finanzabkommen G.m.b.H.“ te Berlijn, werd opgericht, waarin een Nederlandse Regeringscommissaris zitting had. Deze „Treuhand“ berekende de credietnemers naast de rente bovendien 3 pCt controlekosten, zodat voor deze de kosten van het crediet 9 pCt beliepen. De credietnemers gaven aan de „Treuhand“ zekerheid in de vorm van „Warenübereignung“ der onder het crediet gekochte grondstoffen, een vorm van onderpand naar het Duitse recht. Het crediet werd daarnaevens aan zekere handelspolitieke normen gebonden om te voorkomen, dat het gebruikt zou worden voor de financiering van Duitse industrieën, welke concurrentiegevaar voor de Nederlandse industrie konden opleveren, in verband waarmee de Duitse sigarenfabrieken er na 1922 geen gebruik meer van mochten maken.

Bij de behandeling in de Tweede Kamer is dit crediet indertijd een onderwerp van ernstige critiek geweest. Mr Treub wees o.a. op het daaraan voor ons land verbonden inflatiegevaar, terwijl het crediet naar het oordeel van Mr Van Gijn zeer onsolide geconstrueerd was; de betreffende wet werd niettemin in 1920 aangenomen. Het verloop van het crediet is in het algemeen zeer bevredigend geweest, er werd een ruim gebruik van gemaakt en in sterke mate werden de daaruit gefinancierde Duitse importen over Nederlandse havens geleid, terwijl het daarnaast jarenlang handelspolitiek nut heeft afgeworpen.

Bij het Nederlands-Duitse Crediet- en Douaneverdrag van 26 November 1925 werd het crediet verlengd in dier voege, dat ultimo 1936 de ene helft daarvan diende te worden afgelost en ultimo 1937 de andere helft, terwijl de rentevoet van 6 tot 5½ pCt werd verlaagd. Niet commerciële overwegingen, doch handelspolitieke motieven bepaalden deze verlenging van het crediet en de verlaging van de rente, waarmee o.a. van Duitsland meestbegünstiging op tarievengebied werd gekocht. Bij het verdrag van 27 April 1933 tot wijziging van het Crediet- en Douaneverdrag van 1925 werd wederom uit handelspolitieke overwegingen de rente van 1 Juli 1933 af tot 4 pCt verlaagd, welke echter opnieuw op 5½ pCt zou worden gebracht, indien niet binnen zes maanden een bevredigend Douaneverdrag tot stand zou komen. Bij het verdrag van 6 Juni 1934 werd opnieuw overgegaan tot wijziging van het Crediet- en Douaneverdrag, waarbij de looptijd van het Tredefinacrediet wederom met drie jaren werd verlengd, ook ditmaal met het oog op de handelspolitiek. Na de inwerkingtreding der Nederlands-Duitse clearing in 1934 werd de werking van het crediet intussen gecompliceerd door het feit, dat de opbrengsten van in ons land ingevoerde Duitse producten in de clearing gestort dienden te worden, zodat het nodig was voor dit deel der Duitse exporten een speciale regeling te treffen; krachtens deze regeling werd een deel van de opbrengst der hier te lande geïmporteerde Duitse producten, onder het crediet vervaardigd, aan de bank, die het crediet had verleend, vergoed. Daarmede werd dus in wezen een deel van het crediet ten laste van de clearing vereffend.

Op 6 November 1937 werd het Derde verdrag tot wijziging van het Nederlands-Duitse Crediet- en Douaneverdrag gesloten, krachtens hetwelk het crediet per ultimo 1943 verlaagd zou worden tot f 112 mln en vervolgens telken jare met f 28 mln, zodat het einde 1947 ten volle zou zijn

afgewikkeld. Op 31 December 1936 was opgenomen ca f 97 mln, in September 1937 ca f 88 mln; bij het uitbreken van de oorlog stond op 30 April 1940 nog een bedrag van f 66 mln op het crediet uit. Gedurende de bezettingstijd werd dit bedrag geleidelijk tot 31 December 1942 geheel afgelost, voor zover dit na de opheffing van de deviezen-grens op 1 April 1941 geschiedde, uiteraard in Rijksmarken, welke thans nog in het Rijksmarkbezit van de Nederlandse Staat paraisseren. De rente beliep laatstelijk 3 pCt. Aldus eindigde het Tredefinacrediet I.

Op 7 Maart 1941 werd uit het geaccumuleerde clearing-saldo van de Staat bij de „Deutsche Verrechnungskasse” te Berlijn aan de „Treuhandverwaltung” een tweede crediet, het Tredefinacrediet II, verleend tot een bedrag van RM 100 mln, ditmaal dus in Rijksmarken. De looptijd van dit crediet was 12 jaren, de rente 3 pCt van de daaronder opgenomen bedragen. Volgens Mr L. J. A. Trip ¹⁾ was de strekking van dit crediet het onttrekken van een deel van het clearingsaldo aan de mogelijkheid tot compensatie van dit saldo met gefingeerde Duitse tegenvorderingen en de wens om een deel van het clearingcrediet zoveel mogelijk op commerciële basis te plaatsen. Door de „Treuhand” is een bedrag van RM 80 mln van dit crediet aan een aantal ondernemingen ter beschikking gesteld, terwijl RM 20 mln werd besteed voor de overneming van „een vijandelijk vermogen van Fr. frs 400 mln tot gebruik in het Franse economisch leven”. Dit Tredefinacrediet II staat thans nog geheel open, het deelt het lot onzer overige Rijksmarkvorderingen; volgens de Duitse deviezenvoorschriften is het volledig geblokkeerd, terwijl geen transfer van rente of aflossingen naar Nederland plaatsvindt. Ook over de omzetting in Deutsche Mark is hier nog geen beslissing gevallen, zodat de toekomst zal moeten uitwijzen hoe dit crediet in het kader der Duitse buitenlandse schulden zal kunnen worden afgewikkeld. Dit is in grote lijnen de geschiedenis der Tredefinacredieten I en II.

In het kader van het jongste Nederlands-Duitse handelsverdrag is thans bij wijze van proefneming en als eerste tranche wederom een crediet in vrij converteerbare valuta tot een bedrag van f 15 mln aan Duitsland verleend, het Tredefinacrediet III. Dit crediet is verleend voor de duur van 12 maanden; het wordt ieder voor de helft gegeven door twee onzer grote banken, de Robaver en de Nederlandsche Handelsmaatschappij, die daartoe een speciaal arrangement met De Nederlandsche Bank hebben getroffen. Deze credietverlening kan door beide banken geschieden buiten de voor het bankwezen ten aanzien van de binnenlandse credietverlening onlangs ingevoerde credietrestrictie om. Het in vrij converteerbare valuta, dus „hard-currency” te verlenen crediet wordt door De Nederlandsche Bank ten laste van de Nederlandse deviezenpositie verleend, waarvoor aan genoemde banken een deviezencrediet wordt verleend. De mogelijkheid om het crediet om te leggen naar de Zwitserse deviezenmarkt schijnt daarbij een punt van overweging te hebben uitgemaakt. De afdekking van het crediet dient te geschieden in dezelfde valuta als opgenomen, het crediet kan echter ook in andere valuta dan de E.P.U.-eenheid (gelijk U.S.A. dollar) worden verleend, in welk geval de beide banken van geval tot geval met de „Treuhand” over de afdekking overleg zullen hebben te plegen, welke echter in ieder geval in voor Nederland acceptabele valuta zal dienen te geschieden. In het algemeen wordt afdekking in U.S.A. dollars of sterling verwacht. De rentevoet van het crediet is nog een punt van overleg tussen de beide banken en de „Treuhand”, en is mede afhankelijk van de valuta, waarin op het crediet zal worden getrokken. Vermeerderd met de contrôlekosten

van de „Treuhand” kan hier evenwel als richtcijfer een rente van 8½ pCt worden aangehouden. De beide Nederlandse banken zullen voor solide constructie van het crediet hebben zorg te dragen; het is dan ook niet bekend, welke zekerheden hier van Duitse zijde zijn gesteld. Waarschijnlijk is, dat de oude onderpandvorm der „Waren-übereignung” ook hier wel zal zijn overgenomen. Voorwaarde van het crediet is voorts, dat bij de import der door Duitsland onder dit crediet aan te kopen grondstoffen Nederlandse transitohandelaren zullen worden ingeschakeld, terwijl Duitsland ten aanzien van de export der uit deze grondstoffen vervaardigde producten geheel vrij is gelaten.

Hoe dient men nu deze prijs van het Nederlands-Duitse handelsverdrag te beoordelen? In de eerste plaats is het voor ons land een evident belang, dat het hierdoor mogelijk is geworden een groter deel onzer agrarische voortbrengselen naar Duitsland te exporteren dan anders het geval zou zijn geweest, hetgeen onze betalingsbalans slechts ten goede kan komen en binnenlandse overproductie tegenwerkt. Een verder belangrijk voordeel is het feit, dat door middel van dit crediet de invoer van grondstoffen voor het Duitse achterland over Nederlandse havens, die toch reeds zwaar tegen Antwerpen en Hamburg hebben te kampen, opnieuw wordt gestimuleerd, terwijl Nederlandse transitohandelaren de gelegenheid verkrijgen daarbij zekere deviezenwinsten te behalen. Hiermede kan tevens een verinniging der Nederlands-Duitse handelsbetrekkingen, die door de na 1945 door ons land ten opzichte van Duitsland gevoerde kortzichtige politiek ernstig geleden hebben, worden bereikt. Een zwaar offer voor ons land is het echter, dat voor dit crediet een deel van de voor onze eigen volkshuishouding zo broodnodige deviezenvoorraad moet worden afgestaan voor de financiering van Duitse productie. Onze deviezenpositie is toch notoir slecht, om geen ander woord te gebruiken. Het blijft een vraag, welke slechts de centrale deviezenautoriteiten vermogen te beoordelen, of het straatarme Nederland hier niet een te zware last op zich neemt, gelijk het „steinreiche” Nederland van 1920 dit zonder enig bezwaar kon doen, door een deviezencrediet aan het buitenland te verlenen. Men moet er in ieder geval van uitgaan, dat er zekere waarborgen getroffen zullen zijn, dat dit crediet niet besteed zal worden voor de financiering van met de Nederlandse industrie concurrerende Duitse ondernemingen. Voor een noemenswaardige vergroting van het inflatie-effect in het binnenland, waartegen Mr. Treub indertijd ernstige bedenkingen koesterde, behoeft, afgezien van het relatief geringe bedrag — onze totale geldcirculatie is thans ver over de f 7 mrd —, voorshands geen vrees te bestaan, al kan dit in de toekomst, indien het crediet zou worden uitgebreid, wel enigszins het geval worden. De soliditeit van het crediet is bij gebrek aan voldoende gegevens niet te beoordelen. Over het algemeen genomen moet het echter juist worden geacht, dat in ons land, ondanks de totaal gewijzigde financiële positie, getracht wordt hier de historische wegen te bewandelen, waardoor, de Nederlandse havens en de Nederlandse tussenhandel de gelegenheid herkrijgen hun natuurlijke functie ten opzichte van het achterland uit te oefenen.

Een andere vraag, die de practijk zal moeten beantwoorden, is of er in het huidige tijdsgewricht, gezien de vergaande bindingen van het internationale betalingsverkeer over vrijwel de gehele wereld, nog de mogelijkheden bestaan om op bevredigende wijze met credieten van deze aard op noemenswaardige schaal te werken, m.a.w. of de tijd voor Tredefinacredieten, ontstaan in een periode toen slechts enkele landen deviezenarm waren geworden, doch het merendeel der landen in de wereld nog een vrij betalingsverkeer handhaafde, niet goeddeels voorbij is in een wereld, wier betalingsverkeer vrijwel

¹⁾ Mr L. J. A. Trip, De financiële ontwikkeling van het land gedurende de jaren der bezetting, 1946, blz. 70.

geheel gebonden is met nog enkel eilanden van vrijheid. Duitsland zal de onder het crediet gefabriceerde goederen grotendeels tegen betaling in harde deviezen van de hand moeten doen, m.a.w. dus buiten de bestaande betalingsovereenkomsten, bilateraal of multilateraal, om. In de jaren na 1920 was er geen sprake van een absolute binding van het internationale betalingsverkeer als thans het geval is; na 1945 is de wereld in dit opzicht klein geworden. Vrijwel geheel Europa en een groot deel der overzeese gebiedsdelen van de aan de E.P.U. deelnemende Europese landen wordt door de Europese Betalingsunie en de daaronder liggende bilaterale betalingsaccorden bestreken. Ten aanzien van Noord-Amerika worden door de Verenigde Staten zelf aan Duitsland de credieten en grondstoffen, nodig voor de financiering der door de Verenigde Staten gewenste Duitse producten, ter beschikking gesteld. Met Zuid-Amerika werden lange tijd Duitse leveringen op grote schaal via Nederland afgewikkeld, waardoor Duitsland daar minder actief voor de aanschaffing van grondstoffen verkreeg. Gelijk te voorzien was, is aan deze driehoekstransacties onlangs door de Duitse instanties goeddeels een einde gemaakt o.a. door te bewerken, dat de Duitse importlicenties in deze gebieden belangrijk werden verhoogd, zodat de financiële afwikkeling dezer transacties voortaan overwegend binnen het kader der met de Zuidamerikaanse landen getroffen betalingsovereenkomsten zal geschieden en dus in het algemeen geen vrije „hard-currency” meer zal opleveren. Ongetwijfeld zit er in de wereldhandel, ondanks alle betalingsarrangementen, nog wel een zekere speelruimte voor leveringen tegen harde deviezen, waaruit

het ongetwijfeld mogelijk zal zijn om een klein crediet van f 15 mln te regelen. Vergelijken met de toestand van 1920, mag echter niet ten onrechte verwacht worden, dat ten aanzien van Tredefinacredieten in het algemeen „de muziek er uit is”. Dan resten er, min of meer geïsoleerd, nog twee grote gebieden in de wereld, de U.S.S.R. en zijn randstaten, zomede China, welke in hun verkeer met de overige wereld in het algemeen bereid zijn voor belangrijk geachte goederen hun aankopen in „hard-currency” te betalen. Dit geldt ook voor bepaalde Duitse exportproducten, waarvan het niet mogelijk is juist deze in de door de geallieerden gecontroleerde Westduitse handel met het Oosten onder te brengen; andere landen zijn echter bereid deze transacties in transitio te verzorgen; in het verleden hebben dan ook goederenzendingen van verschillende aard tegen de wil der geallieerden langs omwegen de plaats van hun ongewenste bestemming bereikt. Gezien het overal heersende gebrek aan „hard-currency”, zal er dan ook zeker uit internationale overwegingen voor gemaakt moeten worden, dat dit Tredefinacrediet niet aangewend zal worden voor de financiering van goederenbewegingen, die, hoe lucratief ook, toch in internationaal verband voor ons land en voor West-Europa zeer weinig wenselijk moeten worden geacht. Wanneer men deze beide gebieden echter buiten beschouwing laat, blijft het de vraag, of er elders in de wereld ook voor Duitsland nog zoveel vrije armslag op „hard-currency”-gebied bestaat, dat het mogelijk is Tredefinacredieten als het thans verleende tot belangrijke bedragen productief te maken.

's-Gravenhage.

Mr Dr J. H. F. BLOEMERS.

Inflatie en credietpolitiek in de Verenigde Staten

Het conflict tussen Treasury en Federal Reserve Board

Men schrijft ons:

„President Truman's burdens are far greater than my husband's were”, aldus onlangs Mevrouw Eleanor Roosevelt. Wat de reden hiervan ook moge zijn, een feit is het, dat voor het eerst in de geschiedenis van de Verenigde Staten een President zich gemengd heeft in een conflict over interne monetaire politiek door te trachten een verzoening tot stand te brengen tussen de opvattingen van de Secretary of the Treasury en van de Federal Reserve Board over de rentepolitiek. De wind was op dat moment (eind Januari) niet gunstig voor de Federal Reserve Board — een koude golf in de Verenigde Staten, een koude oorlog, welke alle inspanning eist, de afkondiging van de bevroering van lonen en prijzen en „frozen minds” in Washington, zoals een Amerikaans journalist het zeer overdreven uitdrukte — om een ontdooiing te vragen van de rente voor staatsobligaties, welke al tien jaar lang bevroren is.

Onwillekeurig denkt men hierbij terug aan het begin van deze eeuw. Toen in 1907 in Amerika een grote crisis uitbrak, vervulde de toen zeer machtige en invloedrijke bankier Pierpont Morgan¹⁾ door het ontbreken van een centraal bankwezen tevens min of meer de functie van president van een centrale bank. Nu het centrale bankwezen in Amerika bijna veertig jaren bestaat, is de macht van het Federal Reserve Stelsel niet groot genoeg om een inflatie te vermijden. Maar we leven dan ook in een andere wereld door twee wereldoorlogen, de daarin en daarna opgedane monetaire ervaringen, de dreiging van een nieuwe wereldoorlog en de toenemende staatsinterventie. Zodra de invloed van de Staat in het econo-

misch leven bepaalde grenzen overschrijdt, de fiscale politiek gebruikt wordt als een instrument van anti-cyclische bewegingen en de openbare schuld hoog is en zich voor een deel bevindt in handen van credietscheppende instellingen, is de onafhankelijkheid van een centrale bank niet meer dezelfde als volgens de klassieke opvattingen. Bovendien is de positie van de Federal Reserve Board nooit dezelfde geweest als die van de Bank of England in de hoogtijdagen van de onafhankelijkheid van deze instelling. Dit is ten dele toe te schrijven aan het verschil in structuur van het bankwezen in Engeland en Amerika en aan het ontbreken van voldoende coördinatie in het credietwezen in laatstgenoemd land.

De monetaire en credietpolitiek is in de Verenigde Staten hoe langer hoe meer beïnvloed door de fiscale politiek en de politiek van het beheer van de staatsschuld („debt management policy”). De laatstgenoemde is het nieuwste monetaire instrument voor handhaving van de stabiliteit in de volkshuishouding. Het beheer van de uitstaande staatsschuld (aflossing- en conversie-operaties) heeft een directe invloed op de geldmarkt en oefent indirect een belangrijke invloed uit op de monetaire politiek. De staatsschuld bevindt zich namelijk voor een belangrijk deel in handen van credietscheppende instellingen. Indien deze instellingen haar bezit aan staatsschuld uitbreiden (inkrimpen) wordt de credietbasis van het land verbreed (verkleind). De autoriteiten kunnen door toepassing van bepaalde middelen bij het beheer van de uitstaande staatsschuld inflationistische of deflationistische krachten in het leven roepen. Door de betrekkelijk korte looptijd van de staatsschuld — jaarlijks vervalt namelijk voor ongeveer \$ 40 mrd aan staatspapier, dat vernieuwd

¹⁾ Zie de biographie van Pierpont Morgan door F. L. Allen.

moet worden — is de „debt management policy” een belangrijk monetair instrument geworden.

Voor een goede monetaire politiek is het essentieel, dat er een hoge mate van coördinatie van beslissingen en nauwe samenwerking bestaat tussen de autoriteiten (Schatkist en Federal Reserve Board), die op genoemde gebieden werkzaam zijn. Dit is in de laatste jaren niet het geval geweest, hetgeen is af te leiden uit een verklaring, welke de heer Eccles, de vroegere president, thans nog lid van genoemde Board, heeft afgegeven voor de Douglas Commissie. De wrijving, welke reeds enige jaren tussen beide lichamen bestond, heeft namelijk in 1949 geleid tot de instelling van een Congrescommissie (voorzitter van deze commissie was de senator Paul Douglas), welke verleden jaar een interessant rapport heeft uitgebracht. Voor dit rapport zijn, zoals in de Verenigde Staten gebruikelijk is, hearings gehouden. Bij deze hearings heeft de heer Eccles o.a. het volgende gezegd:

„The Treasury is not responsible to Congress for monetary and credit policy and has had for a long time a general easy-money bias under almost any and all circumstances. As long as the Federal Reserve policy must be based upon this criterion, it could not pursue a restrictive money policy to combat inflationary pressures. . . . Views of the Federal Reserve Board and Open Market Committee regarding debt management policies are seldom sought by the Treasury before decisions are reached. . . . Decisions are apparently made by the Treasury largely on the basis of its general desire to get money as cheaply as possible”.

De opvattingen van de Federal Reserve Board kunnen in weinig woorden worden samengevat; vermijding van inflatie is mogelijk door een restrictieve credietpolitiek. De bevoegdheid van de Board de rente te verhogen moet worden hersteld, ook al zou dit de interestlasten van de Schatkist aanzienlijk verhogen.

Dit laatste is, zoals uit genoemde verklaring van de heer Eccles blijkt, een van de belangrijkste redenen van de Schatkist tegen verhoging van de rente. Andere redenen (waren) zijn, dat de handhaving van stabiele koersen voor staatsobligaties het vertrouwen in het staatscrediet helpt bevorderen en de beleggers beschermt tegen verliezen en daardoor mogelijk verlies van vertrouwen in financiële instellingen en banken voorkomt. Verder zou een daling in de koersen van staatsobligaties zijn ongunstige invloed tot andere delen van de kapitaalmarkt uitstreken en daardoor werkloosheid en deflatie kunnen veroorzaken. Een stijging van de rente is als een anti-inflatiemaatregel ineffectief en daardoor wegen mogelijke voordelen niet op tegen de nadelen. De economische adviseurs van de President ondersteunden deze opvatting.

De enorme stijging van de staatsschuld in de oorlog heeft, zoals reeds opgemerkt, de invloed van de Schatkist op het geld- en credietvolume sterk doen toenemen, daar de staatsschuld zich voor een niet onaanzienlijk deel in handen van credietscheppende instellingen bevindt en zij een betrekkelijk korte looptijd heeft. Voor de banken zijn deze staatsobligaties een liquiditeit van de eerste orde, zolang zij zeker zijn, dat de huidige politiek van een stabiele rente op lange termijn gehandhaafd blijft. Vermindert de liquiditeit van de banken zodanig, dat deze de wettelijk verplichte liquiditeitsgrens nadert, dan zijn de banken er zeker van haar staatsobligaties praktisch zonder verlies te kunnen verkopen aan de Federal Reserve banken. Aan die factor is dan ook de snelle expansie van het Amerikaanse credietvolume in het laatste jaar toe te schrijven. Verkoop van staatsobligaties stelt de banken in staat haar credietvolume met een vijf à zesmaal groter bedrag uit te breiden. Immers, door verkoop van staatsobligaties aan de Federal Reserve banken verkrijgt de

bank een overeenkomstig bedrag aan geld, waarvoor slechts een deel als verplichte liquiditeit behoeft te worden aangehouden.

De monetaire autoriteiten streven thans drie doeleinden na, namelijk de omschakeling van de productie van civiele naar die van militaire goederen, steun aan de markt voor staatsobligaties en bestrijding van de inflatie. Deze drie doeleinden zijn moeilijk met elkaar in overeenstemming te brengen. De omschakeling van het productie-apparaat vereist gemakkelijke credietmogelijkheden, juist in een periode, waarin de inflatie van de zijde van het credietwezen moet worden bestreden. Het dilemma tussen de „debt management policy” en de bestrijding van inflatie is de oorzaak van de controverse tussen de Schatkist en de Federal Reserve Board²⁾.

De maatregelen tot credietcontrole, welke de Federal Reserve Board heeft genomen, zijn tot dusverre niet voldoende effectief gebleken. De mogelijkheden tot kwantitatieve credietrestrictie zijn uitgeput. De Board heeft de bevoegdheid een rentepolitiek te voeren. De Schatkist beroept zich evenwel voor de handhaving van de 2½ pCt rente op staatsobligaties op de noodtoestand; zij heeft voor haar „debt management policy” de volledige medewerking van de Federal Reserve Board nodig. De andere mogelijkheid tot kwantitatieve credietcontrole, namelijk verhoging van de wettelijk verplichte tegoeden van de „member banks” bij de Federal Reserve banken is uitgeput, daar de limieten praktisch bereikt zijn. Een verandering van de maxima van de wettelijk verplichte liquiditeiten kan alleen geschieden door wetswijziging, waarvoor de toestemming van het Congres nodig is.

Mede om deze reden heeft in de laatste tijd de selectieve credietrestrictie op de voorgrond gestaan. Zij is sedert het Korea-conflict het eerst (in September 1950) toegepast bij het afbetalingscrediet en bij de hypotheekverlening op nieuwe woonhuizen. Onlangs zijn de bepalingen voor het verkrijgen van beurscredieten en voor de credietverlening voor commerciële gebouwen verscherpt. Op dit gebied kan wellicht nog verder worden gegaan. De selectieve credietcontrole kan echter in de huidige omstandigheden de algemene credietcontrole niet vervangen. De banken bezitten nog voldoende staatsobligaties om haar credietbasis uit te breiden. Daar zit de kern van het conflict tussen Schatkist en Federal Reserve Board.

De drie genoemde redenen van de Schatkist voor het handhaven van de 2½ pCt rente voor staatsobligaties zijn niet alle overtuigend. De minst belangrijke is wel de hogere rentelast voor de begroting. Volgens een mededeling van de Secretary of the Treasury betekent een renteverhoging van een half procent additionele begrotingsuitgaven van \$ 1,5 mrd. Als hiervoor geen additionele inkomsten gevonden worden, versterkt deze factor de inflationistische krachten. De Federal Reserve Board bestrijdt dit cijfer. In de eerste plaats geldt de renteverhoging niet voor de zgn. „savings bonds”. Verder zou de renteverhoging voor het staatspapier, dat zich in de sociale en andere fondsen van de Staat bevindt, voor de Staat geen verschil maken, daar het een broekzak-vestzak-transactie is. Van de overblijvende \$ 145 mrd staatsobligaties zou de additionele last ongeveer \$ 750 mln zijn, waarvan ongeveer een derde in de vorm van additionele belastingen zou terugvloeien in de Schatkist. Kan derhalve met een half milliard dollar, bij te verwachten begrotingsuitgaven van ongeveer \$ 70 mrd, de credietexpansie geremd en daardoor de inflatie bestreden worden, dan is het verlaten van de goedkope geldpolitiek zeker een goedkoop anti-inflatiemiddel voor de Verenigde Staten.

De Schatkist legt verder de nadruk op het verlies aan vertrouwen in staatsobligaties als de koersen door rente-

²⁾ Deze controverse betreft niet de geldrente. De Schatkist heeft zelf in 1950 enige malen schatkistpapier aangeboden tegen een hogere rente.

verhoging gaan dalen. Het argument, dat twee jaren geleden gebruikt is, nl. dat dit werkloosheid en deflatie kan veroorzaken, heeft in de huidige bewapeningsconjunctuur geen betekenis meer. Een verhoging van de rente zal zeker enige storingen op de kapitaalmarkt veroorzaken. De vraag, wat de verschillende beleggers van staatsobligaties zullen doen, verdient een nader onderzoek in verband met de gewijzigde omstandigheden. Daarbij is één punt van uitzonderlijke betekenis. Door het te verwachten tekort aan duurzame consumptiegoederen en door de stijging van het nationale inkomen zullen de besparingen in de nabije toekomst waarschijnlijk sterk toenemen, indien althans de prijsstijging tot staan komt of van betrekkelijk geringe omvang blijft. Er behoeft daarom zeker op de duur geen gevaar te zijn, dat niet voldoende besparingen aanwezig zijn. Integendeel, deze zullen door een effectieve prijs- en looncontrole juist toenemen. Daarom is het zeer de vraag, of verzekeringmaatschappijen het verlies zullen nemen en staatsfondsen zullen verkopen. Immers, deze maatschappijen hebben jaarlijks een grote aanwas aan beleggingzoekende middelen³⁾. En hoewel zij zich meer en meer begeven op het gebied van industrie-financiering, zijn zij toch nog in hoge mate op de belegging in staatsfondsen aangewezen en deze neiging zal versterkt worden als de rente hoger wordt. Wat de banken betreft, dit punt zal aanstonds nader worden bezien.

De Federal Reserve Board wijst er verder op, dat het publiek de nieuwe uitgifte van staatsfondsen niet wil opnemen, omdat het bevreesd is voor inflatie. Dit punt is moeilijk te overzien, zeker zolang het niet zeker is, of de begroting in evenwicht zal komen. Psychologisch heeft een renteverhoging een gunstig gevolg in die zin, dat het publiek daardoor het gevoel krijgt, dat de inflatie ook van de credietzijde wordt bestreden. Om terug te komen op de te verwachten storingen, een renteverhoging betekent niet, dat de Federal Reserve Board zijn steun aan de markt van staatsobligaties zal onthouden. Het zal blijven interveniëren ten einde ordelijke marktverhoudingen te scheppen; alleen zal de interventie op een ander renteniveau geschieden. Voor een grote storing op de markt van staatsobligaties behoeft, afgezien van tijdelijke fluctuaties, waarschijnlijk niet te worden gevreesd.

De derde reden van de Schatkist tegen renteverhoging betreft een ingewikkeld vraagstuk. De Federal Reserve Board is namelijk van mening, dat als het niet langer de koersen op het huidige niveau behoeft te steunen, dus als tot op zekere hoogte vrije marktverhoudingen intreden en de koersen zullen dalen, de banken minder geneigd zullen zijn staatsobligaties te verkopen en dat particulieren op grote schaal als kopers zullen optreden. Gedurende de hearings in 1949 bleken de meningen op dit punt verdeeld te zijn. Het is moeilijk hier tot een positieve uitspraak te komen. In elk geval zijn de omstandigheden thans anders dan vóór het Korea-conflict. De vraag moet worden gesteld, of de banken werkelijk bereid zullen zijn, zoals de Federal Reserve Board stelt, staatsobligaties aan te houden als de rente stijgt. Het is namelijk zeer opmerkelijk, dat de banken in 1950 op zeer grote schaal staatsobligaties hebben verkocht, hoewel het rendement (niet de rente) gedurende dit jaar is gestegen. Deze verkopen van de banken zijn de grote bron van de enorme uitbreiding van het credietvolume in 1950 geweest, daar zoals opgemerkt de aankopen door de Federal Reserve banken de mogelijkheid tot een meervoudige credietexpansie scheppen. Deze enorme credietexpansie is een van de belangrijkste oorzaken geweest van de prijsstijging.

³⁾ In 1950 hebben alleen reeds de levensverzekeringmaatschappijen voor bijna \$ 12 mrd belegd, waarvan ruim \$ 4 mrd nieuw kapitaal representeert.

	Bezit van Fed. Res. banken aan staats- obligaties	Bezit van de banken aan staatsobli- gaties	Leningen van alle verzeke- de banken	Rende- ment van staatsobli- gaties (looptijd 15 jaar en langer)
	in miljarden dollars			
Dec. 1946	23,3	74,5	30,7	
Dec. 1947	22,5	68,7	37,6	2,25
Dec. 1948	23,3	62,5	42,0	2,44
Dec. 1949	18,8	66,8	42,5	2,31
Oct. 1950	19,2	62,1	44,3 ¹⁾	2,38 ²⁾

¹⁾ Juni. ²⁾ November.

Het valt niet te verwonderen, dat de banken vooral na het Korea-conflict haar credietverlening aan het bedrijfsleven hebben uitgebreid. De vraag is namelijk zo sterk gestegen, dat ook een renteverhoging van een half procent, deze credietexpansie waarschijnlijk niet had kunnen remmen. Het bedrijfsleven heeft op grote schaal voorraden gevormd. Een verhoging van de rente zou hieraan geen einde hebben gemaakt. De sterke prijsstijging sedert Juni 1950 en de toen te verwachten en inmiddels in vele gevallen ingetreden schaarste aan goederen hadden de ondernemingen bij een verhoging van de rente niet kunnen weerhouden tot voorraadvorming. Hetzelfde geldt tot op zekere hoogte voor de investeringen, hoewel het probleem hier ingewikkelder is. In elk geval kan men stellen, dat onder de omstandigheden van de laatste maanden een geringe renteverhoging waarschijnlijk weinig invloed zou hebben gehad op de vraag naar crediet. Daarvoor zou een sterkere renteverhoging noodzakelijk zijn geweest.

In dit verband rijst een andere vraag. Als de besparingen in de naaste toekomst zullen toenemen, de begroting in evenwicht is en de particuliere investeringen zullen afnemen, dan is over enige tijd waarschijnlijk een lagere rente te verwachten. Het is moeilijk te zeggen op welk niveau de natuurlijke of reële rente thans ligt. Dit belangrijke punt blijft merkwaardig genoeg in de discussies buiten beschouwing. Als de autoriteiten tot de conclusie komen, dat thans een rente van 3 pCt voor staatsobligaties met de werkelijke verhoudingen overeenkomt, dan zou later een lagere rente mogelijk zijn. Als de banken en andere financiële instellingen dit verwachten, zullen zij minder geneigd zijn tot verkoop met verlies over te gaan.

De controverse spitst zich hier dus toe op de effectiviteit van de rentepolitiek ter bestrijding van de inflatie in de huidige omstandigheden. Hoewel er zeker redenen zijn voor een verhoging van de rente op lange termijn, is dit vraagstuk anderzijds zo verwant met de fiscale politiek, dat men hierover niet oppervlakkig kan oordelen. De Federal Reserve Board dringt volkomen terecht aan op het stopzetten van de credietexpansie van de banken. Als de renteverhoging echter niet het gewenste effect heeft, zullen de autoriteiten naar andere middelen moeten grijpen. Dergelijke middelen zullen moeten worden aangepast aan de structuur van de credietverlening aan het bedrijfsleven. Daarnaast zal men het oog gericht moeten houden op de toekomst. Behalve het urgente probleem van de credietbeperking door de banken, doemt het probleem op van de toeneming van de besparingen, wanneer de productie van civiele goederen aanzienlijk is beperkt. De omvang van dit probleem zal voor een deel worden bepaald door de fiscale politiek. Maar de ervaring van de laatste vijf jaren heeft geleerd, welke krachten in de grote liquide vermogensbestanddelen van het publiek verkregen in de oorlog, voor versterking van de inflatie liggen, krachten, welke zelfs nu nog hun invloed doen gelden. De vraag, hoe deze besparingen op lange termijn te binden, is zeker niet minder belangrijk dan de rentepolitiek, temeer omdat het daarmede verband houdt.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat de „Economic Stabilizer“, de heer Wilson, deze dagen een commissie

van zakenlieden en hoogleraren in de economie heeft benoemd om het vraagstuk van de credietbeperking door de banken nader te onderzoeken. Daarbij zal waarschijnlijk tevens worden betrokken het voorstel van de Douglas-commissie, de autoriteit van ieder lichaam op fiscaal en monetair gebied opnieuw vast te stellen, opdat de Schatkist in zijn financiële operatie geleid zal worden door de politiek van credietcontrole van de Federal Reserve Board. Want de Douglas-commissie⁴⁾ heeft zich aan de zijde van de Federal Reserve Board geschaard en een

⁴⁾ Een van de belangrijkste conclusies van deze commissie was: „It is the will of Congress that the primary power and responsibility for regulating the supply, availability and cost of credit in general shall be vested in the duly constituted authorities of the Federal Reserve System, and that Treasury actions relative to money, credit and transactions in the federal debt shall be made consistent with the policies of the Federal Reserve Board.

De scheepsbouw in 1950

Het afgelopen jaar was voor de scheepsbouw aanmerkelijk gunstiger dan het daaraan voorafgaande, zij het dat vooral de laatste zes maanden tot de sterk toegenomen bedrijvigheid hebben bijgedragen. Het jaar 1949 kenmerkte zich door grote terughoudendheid der rederijen. De hoge bouwrijzen en de onmogelijkheid om tegen vaste prijzen te contracteren enerzijds, de weinig gunstige gang van zaken op de algemene vrachtenmarkt, waar zich in het tweede halfjaar een gevoelige terugslag voltrok anderzijds, leidde tot een aanzienlijke vermindering van het aantal bouwopdrachten. Engelse werven boekten bijvoorbeeld gedurende het gehele jaar 1949 in totaal slechts opdrachten voor 440.000 br. reg. tons. Het aantal opgeleverde schepen overtrof dan ook aanmerkelijk het aantal nieuw bestelde en in de kringen van de Engelse scheepsbouw begon men zich reeds met bezorgdheid af te vragen, of de grote bedrijvigheid op scheepsbouwgebied sedert het eind van de oorlog wederom, evenals zulks na de eerste wereldoorlog geschiedde, door een terugslag zou worden gevolgd. Gedurende de eerste maanden van 1950 onderging de situatie geen wijziging van betekenis. Teneinde de vraag te stimuleren, namen enkele Engelse werven het initiatief om vaste prijzen te noteren, iets wat sedert 1939 niet meer was geschied. Sorteerd deze maatregel, die begrijpelijkerwijze voldoening in rederskringen wekte, al geen onmiddellijk effect, geleidelijk kwamen toch nieuwe opdrachten, speciaal voor de bouw van tankschepen voor particuliere rekening, binnen. De niet onbevredigende gang van zaken op de tankvrachtenmarkt, die aanmerkelijk groter stabiliteit dan de algemene vrachtenmarkt toonde en de gunstig beoordeelde toekomstperspectieven, moedigden de rederijen aan nieuwe schepen te bestellen en daarbij te profiteren van de mogelijkheid om tegen vaste prijzen te contracteren. Als bijzonderheid dient vermeld, dat een aantal Engelse rederijen, dat zich tot dusver uitsluitend met de algemene vrachtvaart bezighield, gedurende het afgelopen jaar verschillende opdrachten voor de bouw van tankschepen plaatste. Voor een deel dezer schepen kon een timecharter met de grote Engelse oliemaatschappijen worden afgesloten. Hiermede is de basis dezer bedrijven uiter aard verbreed en worden zij minder conjunctuurgevoelig. Opvallend is overigens, dat in dit stadium de opdrachten vrijwel geheel tot tankschepen beperkt bleven. Voor lijnvrachtschepen en dit geldt in nog sterker mate voor trampschepen was de belangstelling vooralsnog gering. Het besluit der Engelse Regering om in 1951 de staalindustrie te nationaliseren was oorzaak, dat de werven het risico van vaste prijzen niet langer wensten te aanvaarden. Alle niet geaccepteerde

verklaring door Senator Douglas dezer dagen afgegeven, heeft het standpunt van de voorzitter van deze Commissie nog eens bevestigd. Zo leeft het vraagstuk onder Congresleden, bankiers en economen en het is te verwachten, dat de discussies hierover gaande zullen blijven totdat in een of andere vorm een goede oplossing of een voor de Federal Reserve Board aanvaardbaar compromis zal worden gevonden. Want de alles overheersende kwestie is, of de Federal Reserve Board een politiek onafhankelijk van de Schatkist kan voeren. Dit blijkt onder de huidige omstandigheden vrijwel uitgesloten⁵⁾.

26 Februari 1951.

⁵⁾ Na het schrijven van dit artikel heeft President Truman opnieuw een vergadering met de Secretary of the Treasury en de president van de Federal Reserve Board gehad en een commissie benoemd ter bestudering van het vraagstuk.

aanbiedingen werden dan ook ingetrokken. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de op 1 Januari en 30 Juni 1950 in de voornaamste landen in aanbouw zijnde resp. bestelde tonnage.

Bruto register tons.

	Januari 1950	Juni 1950
Verenigd Koninkrijk	3.012.000	2.887.000
Zweden	1.072.000	985.000
Verenigde Staten	689.000	327.000
Frankrijk	477.000	488.000
Nederland	381.000	405.000
Denemarken	238.000	234.000
Italië	229.000	323.000
Japan	207.000	435.000
Noorwegen	132.000	263.000
Overige landen	323.000	467.000
Totaal	6.760.000	6.814.000

Zoals uit de tabel blijkt, onderging de totale tonnenmaat geen grote wijziging. Wel voltrokken zich enkele belangrijke verschuivingen. Tegenover een daling in Engeland en Zweden — de Verenigde Staten nemen een aparte plaats in — staat de aanzienlijk toegenomen bedrijvigheid in Japan, Italië en Noorwegen.

De scheepsbouw in Japan ondervond de gunstige invloed van de groter mate van vrijheid, zo op het stuk van de bouw als van de exploitatie van zeeschepen. Naar schatting zal de Japanse koopvaardijvloot deze maand met inbegrip van tankschepen, een totaal draagvermogen hebben van rond een miljoen tons, in hoofdzaak bestaande uit in de oorlog gebouwde schepen van het zgn. A-type. Intussen wordt met behulp van Amerikaanse tegenwaardefondsen voortgegaan met de bouw van nieuwe schepen, terwijl ook voor buitenlandse rekening — in totaal werden verleden jaar opdrachten geboekt voor de bouw van 13 schepen met een inhoud van 95.700 tons — bestellingen werden verkregen.

De in Italië in aanbouw zijnde tonnage, nl. 276.650 br. reg. tons per 1 October jl. was gedeeltelijk voor het buitenland bestemd. De Italiaanse koopvaardijvloot zelve is gedurende de laatste jaren door aankoop aanzienlijk uitgebreid, waarbij tevens aandacht is geschonken aan leeftijd en samenstelling. Onderstaande tabellen geven een beeld van de uitbreiding, samenstelling en leeftijdsgrenzen. Bij de beoordeling der cijfers dient in aanmerking te worden genomen, dat de vloot aan het eind van de oorlog vrijwel gedecimeerd was. Het herstel heeft zich dus in enkele jaren tijds voltrokken.

Omvang der vloot.

	aantal zeeschepen	bruto register tons
1946	646	1.160.000
1949	1.132	2.536.000
1950 ¹⁾	1.175	2.722.000

¹⁾ Per 30 Sept. 1950.

Samenstelling der vloot.

	10 Juni 1940		1 October 1950	
	aantal	br. reg. tons	aantal	br. reg. tons
vrachtschepen	507	1.740.839	562	1.645.683
passagiers-vrachtschepen	163	1.087.954	108	473.031
tankschepen	90	441.569	137	548.405
koelschepen	12	44.125	—	—
Totaal	772	3.314.487	807	2.667.119

Ouderdom der vloot.

leeftijd	aantal	br. reg. tons	pCt	aantal	br. reg. tons	pCt
		1940			1 Jan. 1950	
meer dan 20 jaren	769	1.674.811	49,1	344	948.211	37,5
10-20 jaren	379	1.421.366	41,4	43	108.249	4,3
tot 10 jaren	79	328.627	9,5	501	1.468.279	58,2

Uit bovenstaande vergelijkende cijfers blijkt, dat Italië met grote voortvarendheid aan de wederopbouw van zijn vloot heeft gewerkt en er in geslaagd is de samenstelling niet onbelangrijk te verbeteren. Dit geldt ook voor de gemiddelde ouderdom, die weliswaar nog voor aanzienlijke verbetering vatbaar is, maar niettemin de toets der vergelijking met vóór de oorlog zeer wel kan doorstaan. Daar in de loop van 1950 verschillende der in aanbouw zijnde schepen, waaronder de 25.000 tons metende „Giulio Cesare” en „Augustus” alsmede de 12.000 tons grote „Australië” gereed zijn gekomen, is de gemiddelde ouderdom per ultimo December nog enigszins gunstiger.

De grote bedrijvigheid in de Noorse scheepsbouw tenslotte te danken aan de vigerende bepalingen, die het voor de Noorse reders moeilijk maken bestellingen in het buitenland te plaatsen. In feite geeft de Noorse Regering slechts toestemming indien de reders te haren genoegen kunnen aantonen, dat de bouw, zonder beschikbaarstelling van vreemde valuta door de Staat, kan worden gefinancierd. Daar aan deze voorwaarde, die haar oorzaak vindt in het tekort aan buitenlandse betaalmiddelen, slechts in enkele gevallen kan worden voldaan, zien de Noorse reders zich verplicht zoveel mogelijk in het eigen land te bestellen. Dit laatste plaatst hen overigens vóór wederom andere problemen. De tegenwoordige capaciteit der Noorse werven, die zich tot voor enkele jaren vrijwel uitsluitend met de bouw van schepen van kleiner type bezighielden, bedraagt namelijk in totaal slechts circa 70.000 br. reg. tons per jaar. Op 1 December jl. bedroeg de totale inhoud der voor Noorse rekening in aanbouw dan wel bestelling zijnde tonnage bijna 1,41 miljoen br. reg. tons. Het aandeel der tankschepen bedroeg ruim 83 pCt. De spreiding der bouwcontracten over de verschillende landen is als volgt:

	In 1.000 Bruto Register tons	Percentage
Engeland	524	44,6
Zweden	358	30,5
Noorwegen	180	15,3
Denemarken	47	4,0
Nederland	44	3,8
Duitsland	21	1,8
Totaal	1.174	100,0

Al deze schepen worden met motoren uitgerust.

De Duitse werven leverden in het afgelopen jaar 64 schepen, metende 117.043 br. reg. tons aan Duitse reders af, terwijl aan het eind van het jaar in totaal 112 schepen, metende 405.700 br. reg. tons in aanbouw waren. Hiervan zijn 19 schepen, metende 116.700 br. reg. tons, voor het buitenland bestemd. Voornamelijk door aankoop van tweedehandschepen had Duitsland eind 1950 de beschikking over rond 1.500 schepen met een totale inhoud van ruim 928.000 br. reg. tons, welke tonnage, naar verwacht mag worden, binnen enkele maanden het miljoen zal overschrijden.

In Amerika was de bedrijvigheid in de scheepsbouw gedurende het afgelopen jaar wederom gering. In feite werden in het gehele jaar in totaal slechts twee opdrachten aan een der op de Oostkust gevestigde werven verstrekt, terwijl bij een zestal werven aan de Grote Meren in totaal tien grote, voor de ertsvaart bestemde, schepen werden besteld. Op 1 Januari 1950 waren op Amerikaanse werven in aanbouw 37 schepen voor de grote vaart met een totale inhoud van 620.000 br. reg. tons, terwijl de werven aan de Grote Meren slechts één schip van 11.800 br. reg. tons voor de ertsvaart in bestelling hadden. Het merendeel dezer schepen kwam in de loop van 1950 gereed. Eind December waren nog slechts drie passagiers-, drie troepenschepen, vijf tankers en twee schepen voor de ertsvaart in aanbouw. De nog onderhanden tankers hebben een draagvermogen variërend van 26.000 tot 32.000 tons. Het onvoldoende aantal opdrachten was oorzaak, dat het aantal werknemers in de Amerikaanse scheepsbouw gedurende het afgelopen jaar opnieuw met 37 pCt tot 21.500 terugliep. Men heeft zijn hoop thans gevestigd op het voornemen der Regering om vijftig standaard schepen met een draagvermogen van 12.500 tons en een snelheid van 20 mijl te doen bouwen. Indien het Congres de benodigde middelen — \$ 126 mln — voteert, betekent deze opdracht een zeer welkome aanvulling van het bouwprogramma.

In Frankrijk, welks scheepsbouw de vierde plaats op de ranglijst inneemt, overweegt men subsidiëring en wel in dier voege, dat de Regering het nadelig verschil bijpast tussen de hoge Franse bouwkosten en de elders geldende prijzen. Ogenschijnlijk, indien men althans uitsluitend afgaat op de in aanbouw zijnde tonnage, nl. rond 450.000 br. reg. tons per ultimo December, hebben de Franse werven geen reden tot klagen. De moeilijkheid is, dat Frankrijk niet met het buitenland kan concurreren, derhalve geen buitenlandse opdrachten kan secureren en uitsluitend is aangewezen op bestellingen uit het eigen land. De thans nog onderhanden schepen vormen het resterend gedeelte van het zgn. vijfjarenplan voor de scheepvaart, dat in 1945 werd opgesteld. Men ziet dan ook het einde der bedrijvigheid naderen en wil trachten op bovengenoemde wijze een al te ernstige terugslag te voorkomen. Onderstaande vergelijkende cijfers geven de tonnenmaat weer van de Franse koopvaardijvloot vóór de oorlog en thans:

	1939	1950
	Bruto register tonnen	
Passagiersschepen	1.165.557	696.967
Vrachtschepen	1.244.898	1.607.849
Tankschepen	323.178	600.887
Totaal	2.733.633	2.905.703

Zoals men ziet blijft de tegenwoordige passagiersvloot nog aanzienlijk bij die van vóór de oorlog ten achter, zulks in tegenstelling tot vracht- en tankschepen, welke totale inhoud rond 640.000 br. reg. tons groter is dan vóór de oorlog. De Deense werven tenslotte leverden in het afgelopen jaar in totaal 26 schepen, metende circa 110.000

br.reg.tons af. Het merendeel dezer schepen bestond uit snelle motor-lijnvrachtschepen met accommodatie voor een twaalfstal passagiers, maar onder de opgeleverde resp. te water gelaten schepen waren ook drie moderne passagiers- en zes tankschepen van 14/17.000 tons.

De gebeurtenissen in Korea en de invloed daarvan op de algemene als de tankvrachtenmarkt, gevoegd bij de overweging, dat onder de druk der herbewapening en vorming van strategische voorraden, een daling der bouwrijzen niet te verwachten was, leidde in het tweede halfjaar tot een grote uitbreiding van het aantal opdrachten nu bovendien niet langer beperkt tot tankschepen maar tevens omvattend lijnvrachtschepen alsmede schepen voor de algemene vrachtvaart. Nog eens de Engelse scheepsbouw, nu eenmaal de primus inter pares, als voorbeeld nemend, blijkt, dat het aantal door Engelse werven in 1950 geboekte opdrachten met een totale bruto-inhoud van ruim 1,5 miljoen tons, meer dan drie maal zo groot was als het jaar tevoren. De helft der te bouwen schepen bestaat uit tankers, de wederhelft uit lijn-vrachtschepen, schepen voor de algemene vrachtvaart en een beperkt aantal schepen voor speciale doeleinden. In totaal had de Engelse scheepsbouw per ultimo 1950 opdrachten onder handen resp. in bestelling voor de bouw van schepen met een inhoud van rond 3,5 miljoen br.reg.tons ter waarde van circa £ 290 mln. Circa een derde gedeelte is voor buitenlandse rekening. Dank zij het grote aantal bouwopdrachten is de Engelse scheepsbouw zowel gedurende dit als het volgend jaar behoorlijk van werk voorzien. Vergeleken met twaalf maanden geleden is de situatie derhalve belangrijk gunstiger. De tonnenmaat der in 1950 opgeleverde schepen bedroeg ca 1,4 miljoen br.reg.tons. Uiteraard zijn het niet slechts de Engelse werven, die van de jongste opleving profiteren. In ons eigen land zijn de werven, met name voor de bouw van schepen voor de grote vaart, ruim van opdrachten voorzien. Eind December jl. bedroeg de tonnenmaat der op Nederlandse werven in aanbouw zijnde schepen ruim 300.000 br.reg.tons, terwijl de orders in portefeuille een tonnage van circa 100.000 br.reg.tons vertegenwoordigden. De in 1950 opgeleverde tonnenmaat bleef met rond 200.000 br.reg.tons op het de laatste jaren gebruikelijk niveau. De Zweedse werven zijn eveneens goed bezet; een groot deel der opdrachten is voor buitenlandse, in het bijzonder Noorse, rekening. Als typische bijzonderheid vermeld ik de bereidheid van enkele grote Zweedse werven om aan Noorse reders bouwcredieten ter hoogte van niet minder dan 70 pCt te verlenen, hetgeen uiteraard de oplossing van het zelffinancieringsprobleem in het kader der vigerende Noorse voorschriften vergemakkelijkt.

Is dus in het algemeen de positie der werven in de verschillende landen wat de omvang der orderportefeuille betreft gunstig, daarmede is niet gezegd, dat nu ook alle problemen zijn opgelost. Het ligt voor de hand, dat de scherpe stijging, die zich vooral gedurende de laatste maanden op de grondstoffenmarkt heeft voltrokken,

ook aan de scheepsbouw niet ongemerkt voorbij zal gaan. De grote behoefte aan staal, gevolg van de herbewapening, de vraag naar tal van andere producten der metallurgische en bi-metallurgische industrie doet vrezen, dat in de civiele sector met de mogelijkheid van tekorten en in ieder geval met min of meer aanzienlijke vertraging in de levering rekening moet worden gehouden. De gevolgen der te verwachten prijsstijgingen komen weliswaar, behoudens het overigens beperkt aantal contracten, dat in de eerste helft van 1950 tegen vaste prijzen werd gesloten, ten laste van de opdrachtgevers. Deze hebben zich niet verzet tegen het weder instellen der „time and lime basis”, waarbij een eventuele stijging van materiaalprijzen en lonen voor hun rekening komen, maar daarmede is het probleem der materiaalvoorziening zelve niet opgelost. Daarbij komt in Engeland als storende factor bovendien nog de nationalisatie der staalindustrie, waarvan men in Engeland, behalve in de kring der Labour-party, weinig goeds verwacht.

Wat tenslotte de scheepsbouwrijzen zelve betreft, geeft onderstaande aan „Fairplay” ontleende tabel een beeld van de stijging, welke zich sedert Januari 1945 heeft voltrokken. Daarbij is uitgegaan van een motorvrachtschip van 9.500 tons draagvermogen.

	Gemiddeld uurloon		Stalen platen prijs per ton		Bouwprijs per ton draagverm.	
			£	s d	£	s d
Jan. 1945	28,5	100	16. 3.0	100	26. 0.0	100
„ 1946	29,3	103	16.19.6	105	28. 0.0	108
„ 1947	33,5 ¹⁾	117	17. 4.6	107	31.10.0	121
„ 1948	35,8 ¹⁾	126	18. 3.0	112	37. 0.0	142
„ 1949	36,5 ¹⁾	128	18.11.6	115	40. 0.0	154
„ 1950	36,6 ¹⁾	128	20.14.6	128	42. 0.0	162
„ 1951	—	—	20.14.6	128	46. 5.0	175

¹⁾ April-cijfers.

De laatste stijging van de bouwprijs is toe te schrijven aan de jongste loonsverhoging, waardoor het standaardloon van 109/- in April 1950 tot 120/- is gestegen. Zoals uit de tabel blijkt zijn de bouwprijzen sedert het eind van de oorlog aanzienlijk gestegen en de huidige situatie doet verwachten, dat de stijging nog verdere voortgang zal hebben. De stijging der scheepsrijzen is, sedert Korea, overigens niet beperkt gebleven tot nieuw te bouwen schepen. Zo is bijvoorbeeld de prijs van tijdens de oorlog gebouwde schepen van het „Empire”-type vergeleken met een half jaar geleden vrijwel verdubbeld. Hetzelfde geldt voor de weinige motortankers, die de laatste tijd van eigenaar zijn verwisseld. De meeste rederijen toch geven er de voorkeur aan haar vloot in tact te houden resp. zo mogelijk uit te breiden, zodat het aanbod beperkt is. Uit het voorgaande blijkt, dat 1950 ook voor de scheepsbouw een veelbewogen jaar is geweest. Indien de politieke spanningen en daarmede de druk op de grondstoffenmarkt verminderen, kan de scheepsbouw de naaste toekomst intussen met vertrouwen tegen gaan.

Rotterdam.

C. VERMEY.

Berekening van het pachtpeil in samenhang met het prijspeil der landbouwproducten

Zoals bekend, moeten de pachtovereenkomsten schriftelijk worden aangegaan en behoeven zij, behalve wanneer zij betrekking hebben op zeer kleine pachtobjecten, de goedkeuring van de Grondkamer.

Een belangrijk element bij de beoordeling der pachtcontracten door de Grondkamers is de hoogte van de pachtprijs. De Grondkamers baseren zich hierbij op art. 41 van het Pachtbesluit, met name of er bij de door partijen overeengekomen pachtprijs nog wel sprake is

van een redelijke winst. In de praktijk van de toetsing der pachtprojectie wordt de strekking van art. 41 PB als regel in objectieve zin opgevat. Dit wil zeggen, dat men, ongeacht de persoonlijke kwaliteiten van de pachter, zich afvraagt of de overeengekomen pachtprijs van het betreffende pachtobject in vergelijking met soortgelijke objecten, al dan niet te hoog geacht moet worden. Deze gang van zaken vereist, dat de Grondkamers zich een voorstelling moeten maken, wat zij als toelaatbaar „pacht-

peil" menen te moeten aanhouden. Inzake het aan te houden pachtpeil bestaat ter wille van de coördinatie overleg met het Ministerie van Landbouw, doch opgemerkt moet worden, dat de Grondkamers op het standpunt staan, dat zij ter zake autonoom zijn.

Een van de moeilijkste opgaven voor de Grondkamers en voor het met haar samenwerkende Ministerie is het aangeven van een praktisch bruikbare basis voor het vaststellen van het pachtpeil. Dit vraagstuk doemt telkens weer op, wanneer men wijziging van het pachtpeil geboden acht. Het blijkt dan steeds, dat de weg, die art. 41 aangeeft en die men voor de vaststelling van het pachtpeil meent te moeten volgen, niet goed begaanbaar is. Immers, art. 41 PB ziet de pacht als een restpost. En, nog afgezien van het onbevredigende, dat hierin voor de verpachter zit, kan men deze restpost slechts leren kennen, wanneer men beschikt over voldoende gegevens betreffende de bedrijfsuitkomsten, liefst over een aantal jaren, terwijl men zich tevens een voorstelling moet maken van het gewenste inkomen van de boer. Aan voldoende en betrouwbare gegevens over de bedrijfsuitkomsten, welke bovendien tijdig beschikbaar zijn, heeft het gedurende de oorlog en ook daarna veelal onbroken en wat een redelijk gemiddeld inkomen voor de boer geacht kan worden, daarover durft en kan een Grondkamer in dit tijdsbestel, waarin nog geen economische stabiliteit verkregen is, zich moeilijk positief uitspreken. Daarbij komt nog een andere moeilijkheid. Bij de kostprijsberekeningen der landbouwproducten is de pacht als kostenelement een gegeven grootheid. Welnu, zo redeneert men dan, wanneer wij bij eenmaal op basis van de kostprijzen vastgestelde richtprijzen, de pachtprijs verhogen, betekent dit eigenlijk, dat de richtprijzen te laag worden, omdat bij de kostprijsberekeningen niet van de door ons intussen gewijzigde pachtprijs kon worden uitgegaan. Hoewel hier tegenover staat, dat het bij de pachtprijsbepaling niet gaat om de winst op enkele producten, maar om het gehele bedrijfsresultaat, leidt het bovenstaande toch tot een zekere schroomvalligheid bij de verhoging van het pachtpeil, vooral wanneer de richtprijzen van één bepaald product, zoals bijv. van de melk, van veel invloed op het bedrijfsresultaat kan zijn.

Het is duidelijk, dat art. 41 PB door al deze moeilijkheden bij de vaststelling van het pachtpeil niet goed hanteerbaar is. Blijkbaar heeft men dit ook wel ingezien bij de samenstelling van het Voorontwerp Pachtwet. Het begrip „redelijke winst” is hier verlaten. De Minister van Landbouw zal in overleg met de Grondkamers en de Hoge Grondraad pachtnormen vaststellen. De pachtnorm strekt tot waarborging van een redelijke opbrengst van het gepachte (met inachtneming van de belangen van pachter en verpachter). Dit laatste zegt eigenlijk weinig en dit is vermoedelijk ook de bedoeling geweest na de ervaringen met art. 41 PB opgedaan.

Intussen behoudt het vraagstuk tot het geven van een grondslag aan het pachtpeil zijn urgentie. En al zal in deze materie ook veel aan de „feeling” van de Grondkamers moeten worden overgelaten, vooral wat de detaillering van het pachtpeil betreft, zo bestaat er toch behoefte aan een zekere grondslag. Naar mijn opvatting kan deze gevonden worden door het pachtpeil te binden aan het prijspeil der landbouwproducten. En het is mijn bedoeling in dit artikel hiervoor een werkwijze aan te geven en de normen per groep van landbouwgebieden te berekenen.

In het verleden bestond een zeer nauwe betrekking tussen het prijsbeloop der landbouwproducten en de pachtprijzen, waarop door mij vroeger ¹⁾ reeds de aandacht is gevestigd.

Zowel voor Nederland „totaal” als voor een viertal

groepen van landbouwgebieden bleek het voor het tijdvak 1927/28 t/m 1938/39 mogelijk, het verband tussen de pachtprijzen van boerderijen en de indexcijfers der landbouw-, respectievelijk veeteeltproducten door enige eenvoudige regressievergelijkingen weer te geven. Deze regressievergelijkingen zijn hieronder vermeld: P stelt hierin de pachtsom in guldens, L het jaarindexcijfer der landbouwproducten en V het jaarindexcijfer der veeteeltproducten voor (L en V als driejaarlijks gemiddelde).

Zeekleigebied	P = 1,40 L	+ 2,72
Weidestrekten	P = 1,42 V	— 3,47
Rivierkleigebied	P = 1,15 V	+ 7,43
Zandgronden	P = 0,63 V	+ 17,25
Nederland	P = 1,09 L	+ 5,42

Het zou nu ongetwijfeld in verband met de hierboven geschetste moeilijkheden bij de vaststelling van het pachtpeil van veel belang zijn, wanneer men deze betrekking, welke tussen het prijspeil der landbouwproducten en de pachtprijzen bestond, weer zou kunnen herstellen. De hierboven vermelde regressievergelijkingen kunnen hierbij wellicht het uitgangspunt vormen.

Als bezwaar tegen het gebruik der formules zou kunnen worden aangevoerd, dat zij berekend zijn over een tijdvak, waarvan wordt aangenomen, dat de pachtprijzen in het algemeen te hoog lagen. Men vergeet hierbij veelal, dat als gevolg van de Crisis-Pachtwet in de jaren dertig een niet onbelangrijke aanpassing van de pachtprijzen aan het gedaalde prijspeil heeft plaats gevonden. Voorts is bij de berekening der formules steeds uitgegaan van het verband tussen de pachtprijzen en het gemiddelde der prijsindexcijfers der laatste drie jaren. Hierdoor is de samenhang tussen deze twee reeksen van gegevens verbeterd en komt de meer geleidelijke aanpassing der pachtprijzen aan het prijspeil beter tot uitdrukking. Dit heeft ook het voordeel, dat bij extrapolatie de berekende pachtprijzen het prijspeil geleidelijk zullen volgen.

Met één omstandigheid dient men echter wel rekening te houden, nl. met de wijzigingen in de omvang van de landbouwproductie in vergelijking met vóór de oorlog. Zo bedraagt het gemiddelde der indexcijfers van de omvang der landbouwproductie over de jaren 1947/48 t/m 1949/50 81, dat der veeteeltproductie 75 ²⁾, terwijl de cijfers van de drie oogstjaren 1937/38 t/m 1939/40, aan de oorlog voorafgaande, respectievelijk 102 en 101 bedroegen. De prijsindexcijfers der landbouw-, respectievelijk veeteeltproducten zullen dus thans een correctie moeten ondergaan in evenredigheid met de gedaalde omvang van de landbouwproductie t.o.v. het tijdvak van vóór de oorlog.

Hieronder is nu voor de verschillende groepen van landbouwgebieden, alsmede voor Nederland „totaal”, het pachtpeil van boerderijen berekend voor het jaar 1949/50. De waarden van L_1 en V_1 stellen in de formules thans de gecorrigeerde driejaarlijkse gemiddelde prijsindexcijfers over 1947/48 t/m 1949/50 voor.

De oorspronkelijke gemiddelde prijsindexcijfers zijn voor $L = 182$ en $V = 185$. Zoals hierboven reeds werd vermeld, bedroeg het gemiddelde indexcijfer van de omvang van de landbouwproductie in de jaren 1947/48 t/m 1949/50 81, terwijl dit gemiddelde in de jaren vóór de oorlog (1937/38 t/m 1939/40) 102 bedroeg. Het gecorrigeerde prijsindexcijfer der landbouwproducten L_1 wordt dan:

$$\frac{81}{102} \times 182 = 145. \text{ Het gecorrigeerde prijsindexcijfer der veeteeltproducten } V_1 \text{ wordt:}$$

$$\frac{75}{101} \times 185 = 137.$$

¹⁾ Ir S. H. de Jong: „Over de oorzaken van niveauschommelingen en niveaoverschillen van pachtprijzen van boerderijen”. „De Pacht” 1943, blz. 378 e.v.

²⁾ Volgens de indexcijfers van de omvang der landbouwproductie (basis 1935/36 — 1939/40 = 100), samengesteld door het C.B.S.

Berekening pachtpeil van boerderijen voor 1949/50.

Gebied	Formule	Gecorr. prijs-index- cijfer	Berekende pacht per ha
Zeekeleigebied ..	$P = 1,40 L_1 + 2,72$	$L_1 = 145$	f 205
Weidestreken	$P = 1,42 V_1 - 3,47$	$V_1 = 137$	„ 191
Rivierkeleigeb...	$P = 1,15 V_1 + 7,43$	$V_1 = 137$	„ 164
Zandgronden ..	$P = 0,63 V_1 + 17,25$	$V_1 = 137$	„ 103
Nederland	$P = 1,09 L_1 + 5,42$	$L_1 = 145$	„ 163

De hier berekende pachtprizen kunnen nu het *uitgangspunt* vormen bij de bepaling van het pachtpeil. Zij hebben het voordeel, dat zij zijn aangepast aan het prijspeil der landbouwproducten, terwijl voorts met de omvang van de landbouwproductie, in vergelijking met vóór de oorlog, rekening is gehouden. Men kan de berekende pachtprizen zo nodig in verband met de bedrijfsuitkomsten bezien en het bedrijfsresultaat bij de „berekende” pachtprizen nagaan. Men krijgt dan al zeer spoedig een indruk van de waarde der berekende pachtprizen onder de huidige omstandigheden redelijk zijn te achten. De berekende pachtprizen liggen ongetwijfeld nog aanmerkelijk hoger dan het thans gangbare pachtpeil. Maar zij geven de richting aan tot welk niveau de „aanpassing” ook op dit gebied zich zal moeten voltrekken, indien het huidige prijsniveau der landbouwproducten zich handhaaft.

Een aanpassing van het niveau der pachtprizen van boerderijen is voorts nog van zeer grote betekenis in ver-

band met een redelijke beloning van het *gebouwenkapitaal* in de landbouw. Dit laatste laat door het nog steeds te geringe verschil, dat tussen de pachtprizen van het *behuisde* en het *onbehuisde* land bestaat, nog wel een en ander te wensen over. Het bedrag voor onderhoud en assurance der gebouwen bedraagt thans gemiddeld voor boerderijen ongeveer f 30 per ha³⁾. Wil men dan nog enige rente rekenen voor het gebouwenkapitaal (op vooroorlogse stichtingswaarde), dan komt men al spoedig tot een bedrag van f 45 per ha⁴⁾. Beziet men de hierboven berekende pachtprizen van boerderijen in dit licht, dan komt men tot de conclusie, dat de pachtprizen van het *onbehuisde* land in het Zeekeleigebied, de Weidestreken en het Rivierkeleigebied respectievelijk gemiddeld f 160, f 145 en f 120 per ha zullen moeten bedragen, terwijl de pachtpriz van het onbehuisde land voor de Zandgronden dan op rond f 75 is te stellen. Hoewel in de drie eerstgenoemde gebieden dit peil voor het onbehuisde land gemiddeld nog niet is bereikt, gaat het al aardig die kant uit. Hetgeen moeilijk kan uitblijven, wanneer men bedenkt, dat de druk der waterschapslasten⁵⁾ nog steeds toeneemt.

Voorburg.

Ir S. H. DE JONG.

³⁾ Met uitzondering van de Zandgronden, waar het rond f 20 per ha bedraagt.

⁴⁾ Het discutabele punt der afschrijving is hier buiten beschouwing gelaten.

⁵⁾ Verslag in dit verband: „Het rapport van de Commissie Waterschapslasten”, uitgebracht door de Unie van Waterschapsbonden en de Stichting voor de Landbouw (1949).

Een navolgenswaardig vonnis van een Belgisch rechter

Evenals Nederland zijn Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) van 20 October 1944 kent, heeft België zijn Wet van 23 Augustus 1944, waarbij het gehele Duitse vermogen in België onder beheer van het „Office des Séquestres” werd gesteld. De Belgische wet spreekt in art. 1 van „alle goederen, rechten of belangen”, in art. 4 hiervan nog een nadere opsomming in vier groepen geeft, hetgeen overbodig lijkt, daar de omschrijving van art. 1 reeds zo ruim mogelijk is genomen. Het woord „merken” wordt niet genoemd, zulks in tegenstelling tot E 133, waarvan art. 1 sub 8 het woord „handelsnamen” als in beslag te nemen vermogensbestanddeel noemt.

Op grond van de ruime tekst van art. 1 huldigt het „Office des Séquestres”, evenals in ons land de Stichting Beheer Vijandelijke Octrooien en Merken, de opvatting, dat ook de Duitse merken, onverschillig of ze geregistreerd zijn dan wel niet-geregistreerd, doch wel gebruikt, als vermogensbestanddelen onder beheer staan. Er zijn echter ook in België stemmen opgegaan, die de Regering resp. de séquester er opmerkzaam op hebben gemaakt, dat deze laatstgenoemde instantie geen rechtsmacht over merken kan uitoefenen, wanneer het betreffende bedrijf buiten België is gelegen, zulks ten gevolge van art. 7 van de Belgische Merkenwet van 1879. Want dit artikel, hetwelk met art. 20 van onze Merkenwet (1893) overeenkomt, bepaalt immers, dat het merk slechts met het bedrijf kan worden overgedragen.

Evenals de Stichting in Nederland, heft in België de séquester bij invoer van Duitse merkartikelen een licentieright. De Lyra-Bleistiftfabrik te Nürnberg bood aan de séquester 2 pCt van het factuurbedrag aan, doch dit percentage was deze te laag. De potloden werden daarop zonder licentiebetalng ingevoerd, waarop de séquester deze potloden in beslag nam, daar het recht tot gebruik

van het merk (Lyra, Lyrato, Orlow) slechts hem zou toekomen. Hij dagvaardde daarop de Belgische vertegenwoordiger.

In het proces beriep zich de séquester op het feit, dat volgens de internationale rechtsopvatting de merken van één en dezelfde fabriek, in de verschillende andere staten dan waar de fabriek ligt, van elkaar onafhankelijk worden geacht. Dit volgt uit art. 6 quater lid 1 van het Unie-tractaat, hetwelk bepaalt, dat in enig land merken kunnen worden overgedragen met het zich in dat land bevindende deel van de stamonderneming elders.

De Brusselse rechter stelde daartegenover, dat zulks irrelevant is, doch wél van belang is „si les marques dépendent ou non de l'établissement auquel elles se rattachent”. Hij voerde vervolgens aan, dat het merk onmiskenbaar onafscheidelijk met het bedrijf is verbonden: „ce lien est incontestable puisqu'il résulte de l'article 7 de la loi du 1er avril 1879 consacrant le principe de l'inséparabilité de la marque et de l'établissement”. Daaraan knoopt hij de volgende overwegingen en consequenties vast. De séquester kan het recht tot gebruik van het merk, het licentieright, niet anders dan met het bedrijf overdragen („la saisie, de la marque en Belgique ne peut se concevoir sans celle de l'établissement”). Deze potloden worden echter uitsluitend in de Lyra-fabriek in Duitsland gemaakt. Deze fabriek heeft in België slechts een vertegenwoordiger. De séquester heeft dus geen recht op het bedrijf van de Lyra-fabriek en kan dus ook het betreffende merk niet overdragen of daarop licentie verlenen, evenmin als Lyra, zonder overdracht van een fabriek in België, in dat land gebruiksrechten aan een persoon of instantie zou kunnen verlenen. De séquester kan, daar hij geen rechten op het merk heeft, dus ook de vertegenwoordiger niet verhinderen de Lyra-potloden

te verhandelen. De eis van de séquester werd (13 November 1950) afgewezen, doch deze is in hoger beroep gegaan.

De redenering van de Belgische rechter is een correct volgen van wat er in het Merkenrecht ligt verankerd: zonder het bedrijf is het merk een vermogensbestanddeel, dat niet kan worden benut. Zijn vonnis stelt de Wet van 23 Augustus 1944 terzijde voor de merken, waarvan het betrekkelijke bedrijf zich buiten België bevindt. De Duitse exporteurs kunnen dus Duitse waren met in België of te Bern (internationaal) geregistreerde merken in België invoeren, ook al staan deze merken onder beheer, tenzij de fabriek een „établissement" in België heeft. De vertegenwoordiger moet zich dus beperken tot het uitsluitend verhandelen van de waren zonder meer. Het merk blijft een niet voor de séquester toegankelijk vermogensbestanddeel, zelfs als de Belgische koopman het merk als makelaar-vertegenwoordiger benut. Zelfs zullen de Belgische vertegenwoordigers namens de Duitse fabrikant kunnen optreden tegen oneerlijke concurrentie, bijv. als de séquester het merk zou gebruiken of imiteren. In het begrip „établissement" ligt opgesloten het fabrieksgeheim, het recept, de standaardkwaliteit van het product, alles datgene, wat de séquester niet kan overdragen, waarop de séquester geen licentie kan verlenen, zonder van het „établissement" zelf eigenaar-beheerder te zijn, hetgeen slechts het geval is, als het in België is gelegen.

In Nederland acht de Regering resp. de Stichting, dat E 133 aan art. 20 van de Merkenwet derogeert (evenals de séquester in België). Ook de Nederlandse rechter (arr. rb 's-Gravenhage, 30 April 1946, Ned. Jurpr. no 643) heeft zich aldus uitgesproken, dat art. 3 van E 133 (de massale overgang van Duits eigendom op de Staat der Nederlanden) t.a.v. de merken geen zin zou hebben, indien art. 20 van de Merkenwet van kracht zou blijven; E 133 art. 3 derogeert dus aan art. 20 van de Merkenwet. De Regering, casu quo de Stichting, en deze rechter, zijn op de in E 133 art. 1 sub 8 ingeslagen, verkeerde, weg blijven voortgaan (evenals de séquester in België) in plaats van E 133 slechts daar toepasselijk te verklaren, waar ook het bedrijf in Nederland is gevestigd.

De redenering van de Belgische rechter gaat intussen slechts op in die landen, waarin het merk aan het bedrijf is gekoppeld. Ook voor Nederland geldt derhalve zijn argumentering. Er is echter een ander argument, hetwelk voor alle landen geldt, ook daar waar in de nationale wetgeving het merk niet aan het bedrijf is gekoppeld. Men bedenke, dat deze nationale wetsbepaling voortvloeit uit de overtuiging, dat het merk bij het bedrijf behoort, omdat het merk aan de consument een waarborg biedt, voor een gelijkblijvende kwaliteit, ter verkrijging waarvan hij het bepaalde merkartikel koopt. Een uitvinding kan zonder nadeel van de ene fabriek op de andere worden overgedragen, doch het merk is een persoonlijke garantie van een bepaald bedrijf voor de stabiliteit van zijn kwaliteit. De rechter te Brussel had derhalve ook en eigenlijk met nog meer recht — aangezien dit het basisbeginsel is — zijn uitspraak op deze essentie, op de natuur van het merk, dat niet anders dan een accessoir begrip is, kunnen gronden. Hij zou dan een uitspraak van nog meer principiële aard hebben gegeven dan met een blote verwijzing naar art. 7 van de Belgische Merkenwet. Wel bood dit art. natuurlijk op eenvoudiger wijze een grondslag voor zijn vonnis; doch op het evengenoemde basisbeginsel is een belangrijk gedeelte van het internationale merkenrecht met name art. 10 bis. (met zijn aanvullingen) van het Unietractaat opgebouwd ¹⁾.

Scheveningen.

Dr C. SCHOUTEN.

¹⁾ Zie hierover mijn artikel in „E.-S.B." 1753 van 13 December 1950.

LONDON LETTER

During the current month the British people are to have another half an ounce of sweets added to the personal ration each week. And recently the Board of Trade freed certain vegetable oils from the need of an export licence. A Briton may, from this week, open up a new milk round. These are, however, only the die-hards from a period which has now past. In future, the motto for the civilian at least is going to be „less and less". This twilight period will have a morbid interest for the economist, for he will be able to see whether Governments have learned anything from their previous experiments. As freedom returned, politicians were apt to say that the controls they had exercised had been necessary, and that the controls had been imposed in the best possible way. Now, they — or their successors — have to search their memories and consciences to see whether, in fact, all was for the best.

In some ways, Britain will not find this period of restriction very severe. The people here, it is true, never had to drink roasted tulip bulbs and acknowledge the result as coffee. Cigarettes were never officially allocated, though there was a very long period when smokers had to be very polite to the girl in the kiosk. Coffee was not a matter for coupons, but the limitations on the milk supply made café au lait — our main method of drinking coffee — an impossibility. But if the people here have not endured the extreme privations, they have clung to their chains much longer than most. The following articles are still on the ration: tea, sugar, butter, margarine, cooking fat, bacon, eggs, meat, cheese, confectionery and coal. These eleven items just cannot go back on the ration for they are there already. The amounts can be cut. Indeed the roast beef of old England has been cut to a mere eightpennyworth of meat — say, a small-sized chop — per week. But for years and years we have been unable to splash out on a large box of chocolates. So long have we been dominated by coupons that a girl in her late teens can barely remember spending her Saturday pocket money without coupons. In a way, as I have said, the British will not find the period unduly hard, so strict has been our training.

If, on the other hand, we have been forbidden the fruit of completely free purchases so long that we might be losing the taste for it, we have not had to submit to the stern discipline of equating supply and demand. For a long time we dodged this question by means of price control and subsidies. Now the rush to buy commodities in the world markets is forcing unwelcome attention on this very point. The economy, if it lives outside of its own iron curtain, must feel these rude shocks. And rationing by the purse is spreading. Hardly a day passes without some article or other goes up in price. This in a free market where supply is not sufficient to meet demand is nothing very remarkable. But Britain is not a free market; we have a double system: utility and non-utility. Briefly, utility articles are made to a Government specification which may, in certain trades, relate only to durability; the profit margins at all stages in this country are controlled. The variations which can be played on the utility scheme for different trades is almost endless. As the Government controls the profit margins, it can be assumed that any increases in the price of utility goods is absolutely unavoidable. The Utility mark (CC 41) can be applied to a very wide range of goods; from fur coats to handkerchiefs. Slowly, utility prices are rising, and the worst is yet to come.

The goods not made to the Government specification are not subject to profit control. Here price changes are not so frequent as in a freer economy, for most non-

utility lines bear purchase tax. An increase in price means an increase in purchase tax, so that the purchase tax has a multiplying effect. The chairman of Woolworths, the chain stores, illustrated this recently. Toilet rolls went up by 1s. 5 d. per dozen, the purchase tax rose by 7d., leaving the shopper to pay 2s. per dozen more. This is rationing by the purse, with a vengeance, since many of the items bearing purchase tax are in reality, necessities, though theoretically they are luxuries.

Purchase tax began its life as a restriction on purchasing power. The more it failed in that purpose, the better it succeeded as a revenue producer. In the post-war spending boom, it was a great revenue producer. In the rearmament period, it will resume its deal role, with, I fear, an additional twist in the next Budget, just to remind those who have allowed familiarity to breed forgetfulness. Thus, on the one hand we have a scheme to prevent the purse from having the final say, and on the other a plan which exaggerates price movements.

This does not complete the methods of rationing. There is the method of rationing by absence. Because of the shortage of copper and zinc, the Government has issued a long list of goods whose manufacture has been prohibited. To take one minor item: from now on, no more brass drawing pins can be made. When the present stocks have been used up, the nation's ration of brass drawing pins will be nil. This, in itself, is not catastrophic. But the effect of the whole list is going to be highly inconvenient. And, of course, it can be extended and probably will be, as substitution causes shortages to ripple over the economy.

Then, some raw materials are rationed according to the consumption on a date line. Manufacturers using copper, zinc and lead for articles not on the prohibited list can use only a given percentage of their 1950 consumption. Naturally, defence will have its share. As rearmament grows, so its percentage will rise over 100 per cent., and at the same time, the percentage for other uses will drop. Already this is causing an unofficial scheme of rationing. At the recent furniture exhibition, a maker of brass hinges and metal fittings exhibited the following notice: „We regret that in view of the rationing of raw materials, we feel that it would be inadvisable to have our usual display. All available supplies will be rationed to our regular customers”. Thus the scarcity of brass might make furniture scarce, whether the timber is there or not. We are back to the black coffee days.

This rationing by absence, complete or partial, is nothing new. It is just cropping up in new places. There can be very few places in the world where houses are not rationed. There just are not enough to go round, and whether they are allocated by purse, by influence, or by some form of social measurement, is of little or no consequence to the family which has to put up with cramped conditions.

What will the Government policy be? Will it extend the use of coupons, that is to say will it rely more on rationing by abstinence? Will it cut off supplies at the source, so that rationing by absence must follow? Or will it rely on rationing by the purse? The answer is that the Government will be opportunist. In the Budget next April, the Chancellor has to provide £ 1,300 millions more for defence. Despite the fine speeches about increased production, he knows that he will have to raise taxes. Part of his work is done for him automatically by the purchase tax; as raw material prices rise, he obtains more revenue. But he will almost certainly increase company taxation and tighten up the purchase tax. He might put up income tax. In other words, he will cut down the size of the purse, whose power is diminished by price changes. As shortages obstruct the defence programme or as our overseas suppliers reduce our quotas, industry will have allocation

schemes foisted on it, and it will have to operate its own restrictions as best it can.

The essentials are supposed to be provided, either by rationing or by utility prices. Rationing by official decree will only be extended if rationing by the purse fails to restrict demand. And that system has, as yet, not failed. The rearmament programme is not very extensive yet. As it grows, demand for civilian goods must decrease, but as time goes on, prices will continue to rise, and civilian demand will drop. Official rationing depends on the progress of the race between rearmament — at home and abroad — and prices. And in time of peace, the people will stand for a great deal more rationing by absence than in war. My guess is that we shall muddle through, relying more on the scarcity of money to do the job, which theorists claim should be done by coupons.

London, March 2, 1951.

HENRY HAKE.

AANTEKENINGEN

Finse problemen

De notitie betreffende „Finlands herstelbetalingen in natura”¹⁾ heeft de aandacht gevestigd op enkele problemen, waarmede dit land momenteel te kampen heeft. Daar ons land na Engeland en Denemarken Finlands belangrijkste handelspartner is, willen wij iets meer zeggen van de aangeduide moeilijkheden.

Binnen het kader van Finlands economie gaat de industrie een steeds grotere rol spelen: ca 40 pCt van het nationale inkomen wordt door haar gevormd en waarschijnlijk zal dit percentage nog toenemen naar mate het industriële apparaat wordt uitgebreid. De toenemende belangrijkheid van de Finse industrie betekent echter voor dat land een ingrijpende structurele verandering. In de eerste plaats kunnen in een fabriek veel meer personen werk vinden dan in een agrarisch bedrijf, hetgeen op vele plaatsen een grotere concentratie van werknemers veroorzaakt. Hierdoor ontstaan problemen betreffende de huisvesting, sociale voorzieningen, etc. De bouwindustrie behoort dan ook tot die takken van de industrie, die de vraag niet kunnen bijhouden, al zijn hiervoor nog andere redenen te noemen. Reeds heeft de Regering moeten ingrijpen, daar er gebrek aan bouwmaterialen ontstond. In de tweede plaats worden de mogelijkheden voor investering en belegging meer gevarieerd; ten derde verbreedt industrialisatie de algemene basis van een land en kan zijn positie t.o.v. andere landen, worden verstevigd. Nu is het een feit, dat de Finse industrie ter afdoening van herstelbetalingen belangrijk is uitgebreid, maar hieruit mag niet worden geconcludeerd, dat na September 1952, als de herstelbetalingen waarschijnlijk voldaan zullen zijn, het voetstuk onder de industrie wordt weggetrokken.

Het nieuwe Fins-Russische handelsverdrag, dat van 1951 t/m 1954 loopt, voorziet in de levering van schepen, machines en andere industriële producten, waarvan de waarde 70 pCt van de totale export uit Finland naar Rusland zal uitmaken. Bedenkt men, dat de waarde van de leveringen in totaal 1.410 mln roebel, d.i. \$ 350 mln, zullen bedragen en vergelijkt men dit met de \$ 226,5 mln herstelbetalingen plus de ca \$ 130 mln vrije leveringen in een twee maal zo lange periode, dan blijkt het nieuwe handelsverdrag een belangrijke toeneming van de Fins-Russische handelsbetrekkingen te betekenen. Men bedenke tevens, dat juist door het feit, dat de Finse industrie zo jong is, men bij de opbouw van het industriële apparaat gebruik heeft kunnen maken van de ervaringen, die men elders

¹⁾ Zie „E.-S.B” van 7 Februari jl., blz. 116.

moeizaam heeft opgedaan. Vele Finse deskundigen reisden in het buitenland — vooral in de Verenigde Staten — om kennis te maken met de vooruitgang op technisch en economisch gebied gedurende de laatste jaren. Het gevolg is, dat de uitrusting van de fabrieken zeer modern is. Ook heeft men door toepassing van rationalisatie en standaardisatie bereikt, dat de kostprijs van de producten dusdanig is, dat men met het buitenland kan concurreren. De tevredenheid over deze producten is van die aard, dat men verdere orders mag verwachten en ook in de handelsverdragen wordt meer en meer in de levering van schepen, machines, electrotechnische artikelen enz. voorzien. Verder werkt men thans in hoog tempo aan de uitvoering van een plan, dat voorziet in de bouw van elektrische centrales in Noord-Finland, waardoor te zijner tijd de dure, deviezen verslindende, kolenimporten vervangen zullen kunnen worden door stroomleveranties uit eigen land. Wij menen te mogen concluderen, dat de toekomst van de Finse industrie, hoewel er zeker een vraagstuk inzake de grote capaciteit in sommige sectoren bestaat, niet zo somber is als men na lezing van bovengenoemde notitie zou vermoeden.

Veel ernstiger is het probleem van de inflatie, welke niet alleen economisch doch ook sociaal spanningen veroorzaakt. Wij herinneren in dit verband aan de grote stakingen van het afgelopen jaar, waardoor de bruto-waarde van de industriële productie ca 20 mrd Finse mark minder was dan men verwacht had. De Finse Regering is er tot op heden niet in geslaagd de loon- en prijsbeweging te beheersen. De moeilijkheden vinden hun oorzaak in het feit, dat de Regering de fabrieken, die producten leveren welke als herstelbetaling naar Rusland gaan, betalen moet, terwijl tegenover deze export uiteraard geen aanvulling van de deviezenvoorraad staat. Bovendien moet men in vele gevallen voor de te leveren goederen grondstoffen importeren, met het gevolg, dat er voor de „vrije” productie minder deviezen overblijven. Verder moet een gedeelte van de vreemde valutavoorraad gereserveerd blijven voor een regelmatige, tijdgeefte aflossing van schulden en de betaling van interest, hetgeen de Finnen niet alleen als een plicht doch meer nog als een eenzaak beschouwen. Het is duidelijk, dat, waar stijgende koopkracht geen evenredige goederenovermaat tegenover zich vindt, prijs- en loonstijgingen onvermijdelijk zijn. Wie dit jaar naar Finland reisde, kwam tot de ontdekking, dat alles weer minstens 10 pCt duurder was geworden vergeleken bij eind vorig jaar. Als wij de index voor de kosten van levensonderhoud gedurende 1938/39 op 100 stellen, dan bedroeg deze in

1946 — 450	Jan. 1950 — 833
1947 — 584	Juni 1950 — 936
1948 — 786	Oct. 1950 — 962
1949 — 799	

Ter bestrijding van de inflatie heeft men het klassieke middel van manipulatie met de interestvoet toegepast. Merkwaardig hierbij was, dat niet de Finse Nationale Bank het voorbeeld heeft gegeven doch de andere monetaire instellingen, die per 1 October 1950 de interestvoet van 5-5½ pCt op 7-7½ pCt brachten. De Nationale Bank volgde een maand later. Deze instelling heeft de oplossing van het monetaire probleem meer gezocht in de beperking van de creditverlening, doch in hoeverre zij hiermede succes heeft, zal de tijd nog moeten leren. Creditbeperking in een tijd van inflatie zal niet spoedig voldoende zijn. Radicaler is het eveneens toegepaste middel van het aandraaien van de belastingschroef, maar welke problemen en gevaren dit met zich brengt, weten wij uit eigen ervaring.

Het is ongetwijfeld een van de grootste en moeilijkste problemen van de Finse Regering hoe, op welk niveau en vooral wanneer het evenwicht tussen lonen en prijzen hervonden zal zijn. Laten wij hopen dat dit spoedig zal zijn.

Rotterdam.

J. E. VAN KLAVEREN, ec. drs.

Mr N. G. Piersonfonds

Bovenbedoelde Stichting, die in 1909 op de zeventigste verjaardag van de grote economist, Mr N. G. Pierson, tot stand kwam, heeft onder andere ten doel de toekenning van onderscheidingen aan Nederlandse auteurs, die zich op economisch gebied bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt. Elke vijf jaar kan een onderscheiding worden toegekend. In de oorlog hebben de werkzaamheden der Stichting gestagneerd. Het Bestuur 1944 besloten de onderscheiding voor de periode 1939—1944 toe te kennen aan Professor Dr J. Tinbergen, uit wiens omvangrijk oeuvre bij deze gelegenheid zijn baanbrekend werk „Statistical Testing of Business Cycle Theories” is gekozen. Prof. Tinbergen heeft deze onderscheiding, onder andere bestaande in een zilveren medaille met inscriptie, aangevaard.

Voor de periode 1944—1949 zal geen medaille worden uitgereikt. De beschikbare middelen, ten belope van f 1.000, zullen worden aangewend voor bekroning van een door de Stichting uitgeschreven prijsvraag.

Deze prijsvraag luidt als volgt:

„Verlangd wordt de behandeling van een der drie volgende onderwerpen, zulks ter keuze van de deelnemers aan de prijsvraag:

1. De invloed van georganiseerde groepen, zowel op de economische structuur der samenleving als op het beloop van het economische proces.
2. De economische integratie van Europa.
3. Welke factoren komen in aanmerking bij de beoordeling van de gevolgen der devaluatie in Nederland en in hoeverre zijn deze meetbaar?

De beantwoording moet worden ingezonden uiterlijk 1 April 1952 aan het adres van de secretaris der Stichting, Prof. Dr G. M. Verrijn Stuart, Apollolaan 1, Amsterdam.

De in machineschrift gestelde tekst, waarvan drie exemplaren moeten worden overgelegd, dient voorzien te zijn van een motto, hetwelk eveneens moet voorkomen op een bijgevoegd gesloten couvert, waarin de naam van de auteur, die op generlei wijze uit de tekst zelf zal mogen blijken, zal zijn vermeld.

De uitgeloopte prijs bestaat in een geldbedrag van f 1.000. Het Bestuur van de Stichting behoudt zich het recht voor deze prijs te verdelen tussen verschillende inzenders, wanneer hun beantwoording daartoe aan het Bestuur aanleiding mocht geven.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Zaterdagmiddag 17 Maart a.s. zal de 17e jaarvergadering van de Tilburgse Academische Economische Kring plaatsvinden in Café-Restaurant Modern, Heuvel 100, Tilburg. Aanvang der vergadering 15 uur.

De agenda vermeldt o.a. de behandeling der praeadviezen, uitgebracht door Drs P. C. W. M. Bogaers (Laren) en Drs Th. B. C. Mulders S.J. (Nijmegen) over „De invloed van de vakverenigingen op het economisch leven”. Na afloop een gemeenschappelijke maaltijd.

Nadere gegevens worden gaarne verstrekt door Drs A. F. M. van Vugt, Secretaris van de T.A.E.K., Burgemeester van Meursstraat 23, Tilburg, Tel. 3234.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Hoewel er in de maand Maart een vrij groot bedrag aan schatkistpapier vervalt (ca f 350 mln), liep hiervan slechts een gering bedrag in de verslagweek af. De liquiditeit der banken werd echter op de ultimo versterkt door een beroep op de circulatiebank in de vorm van voorschot in rekening courant, waardoor deze post op de weekstaat van 5 Maart f 23 mln hoger was dan de week tevoren. Hoewel zulks uiteraard pas in de loop van de maand zal moeten blijken, lijkt het toch alleszins waarschijnlijk, dat dit beroep niet zo zeer te wijten was aan een tijdelijk gebrek aan liquide middelen, doch veeleer geschiedde uit hoofde van de bepalingen van de credietcontrôle.

De onttrekkingen aan de banken voor het kopen van deviezen voor hun cliënten in het kader van importfinanciering waren niet van zodanige omvang, dat een al te sterke verkoopsdrang van papier op de markt ontstond. Mei-, Juni-, Augustus-, benevens het schaarse November- en Decemberpapier werd tegen 17/16 pCt aangeboden; September-, October-, Januari- en Februaripapier tegen 11/2 pCt.

Callgeld was op sommige dagen voor de discontohandelaars slechts moeilijk te krijgen; de notering bleef de gehele week op het maximum van 11/4 pCt gehandhaafd.

De kapitaalmarkt.

Ook gedurende de verslagweek verwijderde het algemene koerspeil op de aandelenmarkt zich niet ver van het cijfer van 160, waarom heen het zich reeds sinds medio Januari met relatief kleine schommelingen beweegt.

Dat de inflatiegevaaren momenteel niet zo sterk de aandacht trekken, behoeft weinig verwondering te wekken. De internationale koersstijging in het tweede halfjaar 1950 was gebaseerd op de met oorlogsdreiging en herbewapening samenhangende prijsstijgingen. Nu de internationale politieke toestand de laatste maanden niet veel ongunstiger wordt, is daarmee één van de bronnen voor verdere koersstijging weggenomen. Het hiermede overigens verband houdende feit, dat de internationale prijzensituatie reeds zekere tekenen van labiliteit begint te vertonen — de recente daling van de tinprijs als reactie op het stopzetten van de strategische aankopen door de Verenigde Staten is hiervan een symptoom — leidt eveneens tot het betrachten van meer voorzichtigheid op goederen- en effectenbeurzen.

Meer in het centrum van de belangstelling dan deze op de achtergrond werkende factor — die overigens van groter betekenis lijkt voor Wallstreet dan voor het Damrak — staan op het ogenblik de verkopen, welke op verschillende dagen plaatsvinden uit van vòór de oorlog stammende effectendepòts van buitenlanders in ons land. Een Kamerlid stelde hierover zelfs vragen aan de Minister. In wezen gaat het hier om ruiltransacties, waarbij buitenlandse effecten, die tot dusverre in Nederlandse handen waren, naar het buitenland worden verkocht, waartegenover Nederlandse fondsen, die tot dusverre in buitenlandse bezit waren, in een voor de Nederlandse deviezenpositie gunstige koersverhouding worden gerepatriëerd. Het onderbrengen van laatstgenoemde fondsen op de Amsterdamse beurs heeft evenzeer een koersdrukkend effect, als wanneer executies of emissies plaatsvinden, zij het, dat in het geval van emissies deze koersdruk d.m.v. de verhandeling van claims over een zekere periode wordt verdeeld.

	2 Maart 1951	9 Maart 1951
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	159,6	159,2
Industrie	226,6	226,5
Scheepvaart	182,7	182,0
Banken	190,9	128,6
Indon. aand.	54,5	54,1
Aandelen.		
A.K.U.	177	181 1/4
Philips	252	252 1/2
Unilever	234 1/2	236 1/2
H.A.L.	194	193
Amsterdam rubber	127	123 1/2
H.V.A.	115	116 3/4
Kon. Petroleum	310 1/2	311 1/2
Staatsobligaties.		
2 1/2 pCt N.W.S.	77 7/8	78
3—3 1/2 pCt 1947	96 15/16	96 7/8
3 pCt Invest. certif.	96 13/16	96 3/8
3 pCt Dollarlening	98 7/8	99

J. C. B.

STATISTIEKEN

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal- voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettings- kosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
8 Febr. 1951	182.785	431.429	60.042	165.500	426.000
15 Febr. 1951	182.785	425.841	60.042	165.200	426.000
22 Febr. 1951	182.785	437.900	60.042	159.000	426.000
1 Mrt 1951	182.785	422.257	60.042	165.500	426.000

Data	Bankbil- jettencirculatie	Deposito's			
		Totaal	Staat	Accords de coop. écono- mique	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458			
8 Febr. 1951	1.575.842	155.845	11	16.772	139.062
15 Febr. 1951	1.552.880	168.366	64	30.205	138.097
22 Febr. 1951	1.541.910	191.198	18	30.205	160.976
1 Mrt 1951	1.592.603	167.357	66	27.005	140.285

DE JAVASCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munt- materiaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering d. Rep. der V.S.I.
14 Febr. '51	866.461	228.565	362.831	177.948	2.800.071
21 Febr. '51	866.461	254.592	377.494	174.357	2.694.447
28 Febr. '51	866.461	264.710	390.351	168.211	2.682.976

Data	Bankbiljettencirculatie in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt '47	453.816	—	—	—	503.718
14 Febr. '51	2.543.352	354.508	—	—	1.187.202
21 Febr. '51	2.561.906	325.507	—	—	1.134.649
28 Febr. '51	2.553.507	325.334	—	—	1.150.928

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt 1947 f 646.830.979.
Muntbiljettencirculatie per 14 Febr. 1951 f 425.955.821,50.
Muntbiljettencirculatie per 21 Febr. 1951 f 425.729.724,50.
Muntbiljettencirculatie per 28 Febr. 1951 f 426.884.771,50.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmate- riaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, lui- dende in bul- lenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal- middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings- accorden	Voorschotten in rekening courant	
						Saldi in rekening courant
Data	Bankbiljetten in omloop					
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voort- vloeiende uit beta- lings- accorden	Andere saldi van niet-inge- zetenen
12 Febr.'51	1.193.233	974.318	3.426	220.971	79.488	
19 Febr.'51	1.193.419	963.528	3.011	245.026	86.677	
26 Febr.'51	1.193.544	979.742	3.153	259.524	100.260	
5 Mrt '51	1.192.625	955.960	3.342	263.128	123.491	
12 Mrt '51	1.192.311	968.274	3.580	270.445	80.669	
12 Febr.'51	2.777.883	2.270.368	174.148	1.325.156	436.251	
19 Febr.'51	2.764.978	2.246.015	186.996	1.325.156	365.267	
26 Febr.'51	2.813.966	2.241.256	152.258	1.325.153	390.157	
5 Mrt '51	2.811.856	2.243.011	193.118	1.385.507	352.832	
12 Mrt '51	2.759.499	2.272.359	179.305	1.385.507	388.555	

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in millioenen ponden).

Data	Metaal- voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en zilveren munten	
							Other securities
Data	Govt securities	Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Trea- sury Special account	Banken
21 Febr.'51	0,4	1.345,3	1.350	1.285,8	64,5	0,5	
28 Febr.'51	0,4	1.345,3	1.350	1.289,0	61,4	0,6	
7 Mrt '51	0,4	1.345,2	1.350	1.295,1	55,3	0,4	
52 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
21 Febr.'51	311,9	21,9	25,7	406,1	13,0	9,3	297,8
28 Febr.'51	313,2	16,1	32,6	405,4	13,0	9,3	293,0
7 Mrt '51	312,8	13,6	24,1	387,8	12,8	0,3	290,0

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maand- gem. 1949	Mei 1950	Juni 1950	Juli 1950	Aug. 1950	Sept. 1950	Oct. 1950
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart	1)	152	174	177	174	183	174	
Vervoer wilde binnenvaart waarvan brandstoffen	1.000 t.	1.390	1.600	1.622	1.594	1.678	1.600	
Wilde binnenvaart, prestatie	mln t.km	337	289	277			235	
		195	214	230	217	228		
Indexcijfer eigen vervoer te water	1)	136	152	165	152	178		
Eigen vervoer te water	1.000 t.	954	1.067	1.154	1.065	1.249		
Idem, prestatie	min t.km	66	77	85	77	88		
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)	1)	62	71	77	80	69	79	77
Binnengekomen schepen (best. Ned.)	Aantal	3.478	4.764	5.157	5.075	5.245	5.125	4.715
Laadvermogen	1.000 t.	1.821	2.442	2.595	2.754	2.662	2.729	2.481
Lading	"	959	1.499	1.619	1.699	1.588	1.637	1.406
waarvan onder Nederlandse vlag	"	743	946	1.015	1.082	1.033	1.039	901
Belgische vlag	"	135	189	216	175	207	223	199
Vertrokken schepen (herk. Ned.)	Aantal	3.475	4.570	4.970	5.185	5.171	4.985	4.698
Laadvermogen	1.000 t.	1.827	2.330	2.579	2.821	2.763	2.727	2.574
Lading	"	736	1.118	1.269	1.323	1.470	1.513	1.514
waarvan onder Nederlandse vlag	"	124	661	747	741	853	898	874
Belgische vlag	"	124	187	200	191	215	242	254
Schepen in rechtstreekse doorvaart	Aantal	1.802	1.658	1.835	1.919	1.317	1.787	1.894
Laadvermogen	1.000 t.	1.284	1.403	1.227	1.229	752	1.208	1.294
Lading	"	635	701	766	692	430	781	801
waarvan onder Nederlandse vlag	"	187	182	174	132	88	197	196
Belgische vlag	"	334	302	342	321	237	355	368
Indexcijfer zeevaart (Inhoud)	1)	68	82	92	98	92	99	96
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.372	1.632	1.764	1.842	1.688	1.638	1.694
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	3.005	3.681	3.984	4.445	4.107	4.207	4.220
Idem, alleen geladen schepen	"	2.616	3.259	3.504	3.856	3.559	3.696	3.804
waarvan in lijnvaart	"	1.637	2.023	2.078	2.300	2.008	2.204	2.222
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.353	1.598	1.730	1.746	1.640	1.736	1.653
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	3.009	3.523	4.169	4.222	3.991	4.578	4.222
Idem, alleen geladen schepen	"	2.176	2.557	2.959	3.042	2.747	3.442	2.927
waarvan in lijnvaart	"	1.580	1.803	2.018	2.074	1.764	2.356	2.072
Goederenvervoer ter zee:								
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.109	1.225	1.285	1.542	1.474	1.398	1.400
bij doorvoer	"	447	280	464	383	944	1.453	1.105
Geladen bij uitvoer	"	361	394	650	645	676	628	635
bij doorvoer	"	501	599	658	467	662	1.121	987
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen	1)	136	135	140	136	144	154	167
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.655	1.640	1.707	1.658	1.747	1.877	2.030
waarvan grensoverschrijdend	"	390	423	458	440	492	514	556
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	540	521	479	598	606	513	504
Tonkilometers Ned. Spoorwegen	"	232	226	236	236	246	261	
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	37,0	34,5	31,3	33,8	34,1	32,6	33,6
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	18,5	17,0	14,9	18,4	19,3	16,3	
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	14,2	14,8	12,9	14,5	14,5	14,4	14,7
Indexcijfer verkoop op de rijkswegen	1)	176	185	191	202	207	200	193
Slachtoffers verkeersongevallen								
Overleden	Aantal	76	89	62	84	107	84	92
Ernstig gewond	"	787	961	980	1.069	1.154	1.021	910
Licht gewond	"	625	893	847	902	1.015	816	721
Idem, indexcijfers								
Doden	1)	117	137	95	129	165	129	142
Gewonden	1)	110	144	142	153	169	143	127
Luchtvaart (K.L.M.) 3)								
Tonkm (vracht, post en extra bagage)	1.000	1.936	2.385	2.366	2.582	2.921	2.913	3.056
Passagiers km	1 miljoen	47,1	66,3	69,1	79,8	78,9	79,9	71,8

1) Maandgemiddelde 1938 = 100. 2) Excl. bunkermateriaal e.d.

3) Excl. West-Indië bedrijf. *) Voorlopige gegevens.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE DRIE NEDER-
LANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDER-
LANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

(In miljoenen guldens)	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij	
	31 ^e Dec. 1950	31 Jan. 1951	31 ^e Dec. 1950	31 Jan. 1951
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldleningen	75	73	106	94
Ned. schatkistpapier	1780	1778	2322	2341
	1855	1851	2428	2435
Ander overheidspapier	66	67	84	104
Wissels	14	15	27	24
Bankiers in binnen- en buitenland	117	129	164	173
Prolong. en voorsch. tegen effecten	47	46	60	60
	244	257	335	361
Debiteuren	666	692	798	837
Effecten en syndicaten	16	16	22	22
Deelnemingen (incl. voorschotten)	19	19	29	28
	701	727	849	887
Gebouwen	4	4	10	10
Diverse rekeningen	—	—	—	—
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2805	2840	3623	3694
Passiva:				
Crediteuren	2251	2198	2855	2833
Wissels	6	8	7	8
Deposito's op termijn	291	297	407	416
Kassiers en genomen daggeldl.	4	9	4	9
Diverse rekeningen	16	91	39	117
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2569	2604	3313	3384
Aandelenkapitaal	160	160	211	211
Reserve	76	76	99	99
	2805	2840	3623	3694

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN IN
NEDERLAND ¹⁾ 2).

	Juli 1950	Aug. 1950	Sept. 1950	Oct. 1950	Nov. 1950	Dec. 1950
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	121	118	118	119	121	124
dierlijke	100	100	103	102	109	111
totaal	110	109	110	110	114	117
Grondstoffen:						
houtwaren	109	109	111	120	136	145
chem. producten	113	113	116	123	123	123
textielwaren	147	158	170	178	191	200
leer en leerwaren	138	150	171	178	185	194
metaalwaren	107	114	117	126	130	135
papierwaren	100	105	117	122	128	136
hulpstoffen	129	129	130	130	130	131
totaal	124	129	133	138	142	146
Afgewerkte producten:						
glas, aardewerk enz.	109	109	109	109	109	109
houtwaren	99	99	99	100	101	101
chem. producten	106	107	109	112	113	114
textielwaren	132	136	142	151	153	155
leer- en rubberwaren	116	119	127	131	137	142
papierwaren	106	107	112	119	123	124
metaalwaren	116	118	120	121	122	123
gef. voeding- en genotmiddelen	112	114	117	117	117	118
overige producten	95	98	99	102	104	109
totaal	114	117	120	123	124	126
Algemeen indexcijfer	115	117	120	122	125	128

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek“; gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.

²⁾ De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

Voor Nederlandse deelnemers organiseert het CIHAN de inzending naar de

FOIRE DE PARIS

28 April - 14 Mei '51

DE GROOTSTE INTERNATIONALE JAARBEURS IN FRANKRIJK

- Het CIHAN huurde 800 M² exp. ruimte en zorgt voor ontwerp en opbouw van de stand, in, uit- en doorvoer, ormaliteiten, transport, verblijfsdeviezen en afwikkeling.
- Verruimde handelsmogelijkheden met Frankrijk. Speciaal jaarbeurscontingent.
- Samenwerking met Ned. K. v. K. v. Frankrijk.
- Aanmelding uiterlijk op 24 Maart a.s.

Alle inlichtingen telefoon 77.19.58 (K 1700)

Afd. Buitenl. Jaarbeurzen en Exposities. Kantoor 9-17 uur.

CENTRAAL INSTITUUT TER BEVORDERING V. D. BUITENLANDSE HANDEL (CIHAN) - DEN HAAG - BEZUIDENHOUTSEWEG 64

vacatures

Op het Secretariaat

van een middelgroot internationaal bedrijf te Amsterdam kan worden geplaatst een

TWEDE ASSISTENT

Ten minste handelsschool-opleiding, voorts praktische ervaring in gelijke of analoge werkzaamheid en in staat Franse en Engelse correspondentie te dicteren; leeftijd circa 28 jaar; aanstelling slechts na psychotechnische en medische keuring.

Uitvoerige sollicitaties onder no. UX 1666 Adv. Bur. de Bussy, Rokin 60, Amsterdam-C.

BELANGRIJK LEVENSMIDDELENBEDRIJF IN ROTTERDAM

zoekt voor spoedige indiensttreding

ECONOMISCH DOCTORANDUS-ACCOUNTANT

(NIVA of VAGA). Leeftijd ca. 28-30 jaar.

Sollicitanten vertrouwd met landbouw en veeteelt zullen voorkeur genieten.

Na opleiding in buitenland is bij gebleken geschiktheid opname in de Directie mogelijk.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met foto en uitvoerige inlichtingen en referentie te richten onder no. ESB 11-2, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten“ de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

- Diversen -

Van part. D.K.W. Meister-
kl. 1938, Cabriolet, geheel
gerevis. Zeer goede banden.
Nieuwe kap. Nachtegaallaan
13, Den Haag.

Te koop v. f 6500.— Citroën
Six 1949. K.N.A.C. tax. cert.
ad f 7000. Lonnoy, Bezui-
denh. 484, Den Haag, Tel.
772786.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Maandstaat op 28 Februari 1951

Kas, Kassiers en Dag- geldleningen . . . f.	34.892.282.65
Nederlands	
Schatkistpapier . . .	482.050.000.—
Ander Overheidspapier . .	8.225.200.—
Wissels	374.245.65
Bankiers in Binnen- en Buitenland	17.086.662.32
Effecten en Syndicaten . .	1.881.467.22
Prolongatiën en Voor- schotten tegen Effecten . .	14.115.248.99
Debiteuren	176.232.756.56
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	11.622.474.33
Gebouwen	3.500.000.—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen . .	742.204.75
f.	750.722.542.47

Kapitaal f.	45.000.000.—
Reserve	15.500.000.—
Bouwreserve	1.000.000.—
Deposito's op Termijn . . .	113.539.870.47
Crediteuren	559.647.036.12
Geaccepteerde Wissels . . .	5.771.064.88
Door Derden	
Geaccepteerd	1.592.431.46
Overlopende Saldi en andere Rekeningen	7.929.934.79
Reserve voor Verleende Pensioenen	742.204.75

f. 750.722.542.47

BUICK 1948 SUPER Fleetline, kleur: blauwgrijs, 26.000 km gel. Voorz. van fabrieksradio en verw., nwe super Cushionbanden met wit zijvlak. Bez. Vrijdag, Zaterdag en Zondag. Proefrit en desk. onderz. toegest. Alleen aan part.
J. G. Taselaar, Molendijk 12—16, Oud-Beijerland. Tel. 18.

beschikbare krachten

JURIST

met ruime ervaring op econ. en soc. terrein, 31 jaar, zoekt werkkring in binnen- of buitenland. Br. onder no. ESB 11-5, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

vacatures

DEMKA

De Nederlandsche Staal fabrieken v/h J. M. De Muinek Keizer N.V. te Utrecht vraagt ter assistentie van de chef van de Afdeling administratie

Een Bekwame Kracht

met dipl. H.B.S. 5 jr. en in het bezit van de volledige akte M.O. Boekhouden. Ervaring in de moderne fabrieksadministratie (bij voorkeur variabele budgettering) wordt noodzakelijk geacht. Leef-tijd 30—35 jaar.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen onder bijvoeging van pasfoto, onder no. 51.23 te richten aan de Afdeling Per-soneel.

Een abonnement op het maandelijks

REGISTER

op sociale en economische periodieken
bespaart u tijd en kosten.

Vraagt gratis prospectus en proefpagina's
Uitg.: J. Reynders, Van der Hoochlaan 27, Amstelveen

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs